

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wrocław, dnia 31 lipca 2020 r.

Poz. 4513

UCHWAŁA NR XX/141/20 RADY GMINY SIEKIERCZYN

z dnia 24 lipca 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 – 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2020 r. poz. 282), po uzyskaniu pozytywnej opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Siekierzyn uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 – 2023 z perspektywą na lata 2024 – 2027” w brzmieniu zgodnym z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2. Traci moc uchwała nr XII/68/15 Rady Gminy Siekierzyn z dnia 27 października 2015 r. w sprawie przyjęcia programu opieki nad zabytkami dla Gminy Siekierzyn na lata 2016 – 2019.

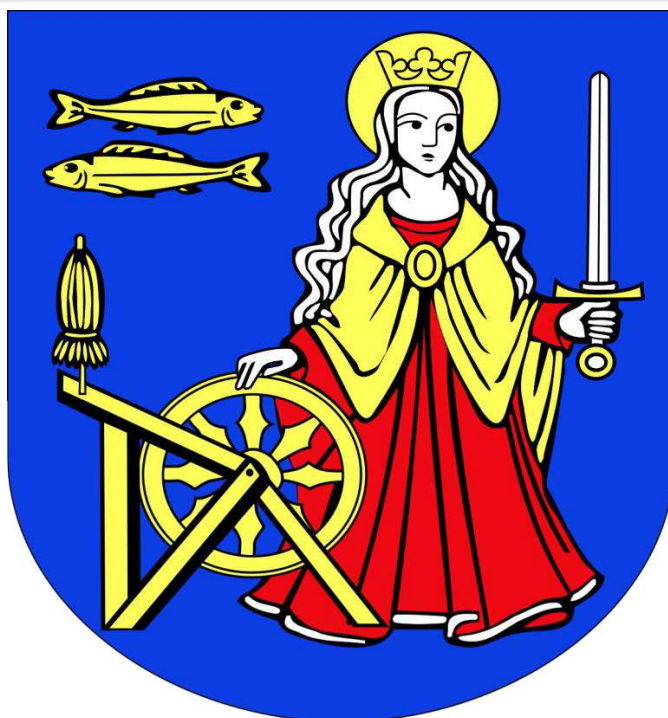
§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Siekierzyn.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady Gminy:
Piotr Kret

ZAŁĄCZNIK
DO UCHWAŁY NR XX/141/20
RADY GMINY SIEKIERCZYN
Z DNIA 24 lipca 2020r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2020 - 2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024 - 2027

Siekierzyn, 2020 r.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	14
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	14
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	15
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	19
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych Gminy Siekierczyn).....	19
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy.....	27
5.2.1. Charakterystyka ogólna Gminy Siekierczyn	27
5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy i sołectw	30
5.2.3. Krajobraz kulturowy.....	41
5.2.4. Zasoby przyrodnicze	54
5.2.5. Zestawienie obiektów z terenu Gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego	59
5.2.6. Zestawienie obiektów z terenu Gminy Siekierczyn wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	63
5.2.7. Zabytki archeologiczne	71
5.2.8. Obszary i strefy ochrony konserwatorskiej	72
5.2.9. Dziedzictwo niematerialne	73
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	76
7. Założenia programowe	78
7.1. Priorytety i kierunki działań gminnego programu opieki	79
7.1.1. Zadania gminnego programu opieki	79
8. Stopień realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019	81
9. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	83
10. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	83
11. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	85
11.1. Dotacje	86
12. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	88
Spis tabel.....	89
Spis rysunków	89

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

1. Wstęp

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282) gmina ma obowiązek sporządzić gminny program opieki nad zabytkami. Program ten jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy, jako jednostki podziału administracyjnego. Dotyczą nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, a rolą programu jest wzbudzenie w lokalnej społeczności świadomości wspólnoty kulturowej poprzez uświadamianie mieszkańcom znaczenia lokalnych wartości kulturowych.

Program określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych. Istotnym celem programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy. Aby program mógł być w pełni realizowany, ważne jest zaangażowanie mieszkańców w opiekę nad zabytkami, za które odpowiedzialne będą władze gminy.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji programu przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, ostatecznie prowadząc do wzrostu rozwoju społeczno - gospodarczego.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 3 lata. Co 2 lata Wójt sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu kulturowego oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 jest dokumentem aktualizującym Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r. poz. 282). Zapis w ustawie mówi jasno, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest potem ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu i gminy (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią trzy poniższe ustawy:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa narodowego w Polsce (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1), wskazuje, że ochrona środowiska (w tym zabytków) jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela (art. 86).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli. Wprowadza pojęcia ochrony zabytków i opieki nad nimi (art. 3).

W myśl ustawy ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (art. 4):

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków są (art. 7):

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

i osadniczej (art. 16 ust. 1). Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia (art. 16 ust. 1a). Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1 (art. 16 ust. 2). Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy (art. 16 ust. 3). W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem (art. 16 ust. 4). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony (art. 16 ust. 5). Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (art. 16 ust. 6).

Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące (art. 17 ust. 1):

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.) (art. 17 ust. 2).

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

publicznego (art. 18 ust. 1). W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, w szczególności (art. 18 ust. 2):

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust. 1):

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust. 1a):

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności (art. 19 ust.1b):

- 1) ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1 (art. 19 ust. 2). W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków (art. 19 ust. 3).

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 20). Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21).

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków (art. 22 ust. 1). Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22 ust. 2). Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku (art. 22 ust. 3). Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy (art. 22 ust. 4). W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte (art. 22 ust. 5):

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych (art. 22 ust. 6).

Organami ochrony zabytków są (art. 89):

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.)

Zapis w ustawie informuje, że zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami (art. 7 ust.1 pkt 9).

Dodatkowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawierają m. in.:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk, strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 i 471)

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wdaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 r. poz. 65 z późn. zm.)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.)

Ustawa informuje, że gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zawierają:Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2019 r. poz. 917)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 z późn zm.).

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Inne akty wykonawcze i rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259), ustawa mówi, że starosta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomości wpisany do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie,
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1066),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2019 r. poz. 1811),
- Rozporządzenie ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opieką nad zabytkiem” (Dz. U. z 2006 r. Nr 24, poz. 181),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r., poz. 1674),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie udzielania dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r., poz. 110),

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r., poz. 1886),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2019 r. poz. 1470).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2019 r. poz. 1721).

Procedury uzyskiwania pozwoleń na prace przy zabytkach:

Prowadzenie prac remontowych lub budowlanych przy obiekcie zabytkowym wymaga szeregu uzgodnień dokonanych między użytkownikiem zabytku a odpowiednim Urzędem Ochrony Zabytków oraz uzyskania wymaganych prawem pozwoleń i opinii – poprzez wypełnienie i wysłanie właściwego wniosku.

Podjęcie działań przy zabytku zwykle jest poprzedzone rozpoznaniem jego dziejów, funkcji, technologii powstania, stanu zachowania, co następuje poprzez wykonywanie odpowiednich badań obiektu. Tzw. organy ochrony zabytków (Generalny Konserwator Zabytków, Wojewódzki Konserwator Zabytków) mogą prowadzić badania konserwatorskie, tzn. rozpoznanie jego historii, struktury. Właściciel zabytku jest zobowiązany udostępnić go w tym celu, a WKZ wydaje stosowne pozwolenie na prowadzenie badań.

Jeśli obiekt wpisany jest do rejestru zabytków, praktycznie wszystkie prace budowlane przy nim, w tym remontowe, wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę. Aby uzyskać pozwolenie na budowę należy przedłożyć w odpowiednim urzędzie (organie administracji architektoniczno-budowlanej) m.in. oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością i projekt budowlany, którego forma i zakres określona jest w ustawie. Zatem planując prace przy zabytku zawsze konieczne jest wykonanie projektu budowlanego. Projekt należy wykonać w min. 5 egzemplarzach, z których jeden przekazany będzie Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków dla uzyskania jego pozwolenia, cztery do urzędu – najczęściej Starostwa Powiatowego – dla uzyskania pozwolenia na budowę. Dopiero po uprawomocnieniu się decyzji, można przystąpić do dalszych etapów prowadzenia inwestycji.

Jeśli obiekt wpisany jest do rejestru zabytków lub jest chroniony zapisami zawartymi w planie zagospodarowania przestrzennego, praktycznie wszystkie prace przy nim, w tym remontowe czy

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

modernizacyjne, wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę od organu administracji architektoniczno - budowlanej. Dodatkowo wymagają wcześniejszego wystąpienia do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o pozwolenie na prowadzenie określonych prac konserwatorskich czy robót budowlanych, w określonym czasie. Wniosek taki składa się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków – lub biurze danego miejskiego konserwatora zabytków.

Dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, na ternie niewpisanym do rejestru zabytków, pozwolenie na budowę jest wydawane w uzgodnieniu z WKZ. Jest to procedura wewnętrzna między urzędami. Niezajęcie stanowiska w terminie 30 dni jest jednoznaczne z akceptacją przedłożonych rozwiązań.

Rozbiórka rejestrowego zabytku nieruchomego jest możliwa jedynie po uzyskaniu prawomocnej decyzji o wykreśleniu zabytku z rejestru zabytków, którą może wydać Generalny Konserwator. Przesłanką może być zniszczenie obiektu w stopniu powodującym całkowitą utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Także w przypadku uzyskania nowych ustaleń naukowych, które nie potwierdzą wcześniejszych danych o wartości obiektu, takie skreślenie może mieć miejsce. Na rozbiórkę obiektu wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się pod ochroną konserwatorską, należy uzyskać w odpowiednim Starostwie Powiatowym decyzję o pozwoleniu na rozbiórkę, po uzyskaniu dodatkowych opinii i pozwoleń – głównie WKZ lub GKZ.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, z późn. zm.) w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tychże obiektów lub ich rozbiórkę (ale w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). W stosunku do obiektów budowlanych oraz obiektów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbudowę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych, ustawa nakłada obowiązek uzyskania pozwolenia od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez wydanie pozwolenia na budowę.

Zapisy art. 13 i 109 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 r., poz. 65 z późn. zm.) precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących: własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych do spółek (aportów). W przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości gminie przysługuje prawo pierwokupu.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 i 471), Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027, jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach poniżej:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 - 2022 (Uchwała Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.)

Główny cel główny Programu 2019 – 2022 brzmi:

„Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”

Cel Programu będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe i kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 oraz Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 - 2013”)

Strategia powstała jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski, przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu,

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury.

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Cel ma być osiągnięty poprzez:

- 1) poprawę stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
- 3) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) poprawę warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

- 1) Priorytet 1 „Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych” – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewaloryzacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.
- 2) Priorytet 2 „Rozwój i koncentracja kolekcji muzealnych” – dotyczy zadań związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027 wykazuje spójność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2015 - 2018

„Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego”, został przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XXIII/687/16 w dniu 28 czerwca 2016 r. i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego, poz. 3706 z dnia 22 lipca 2016 r. Jest to podstawowy dokument określający politykę Samorządu Województwa Dolnośląskiego w sferze opieki nad zabytkami, dotyczący realizacji zadań związanych ze sprawowaniem opieki nad dziedzictwem kulturowym i zarządzaniem zasobami zabytkowymi na Dolnym Śląsku.

Przyjęta została w Programie wizja rozwoju: „Wielokulturowe dziedzictwo Dolnego Śląska stanowi fundament nowoczesnego i otwartego regionu europejskiego wpisuje się w europejską politykę kulturalną”. Za cel strategiczny uznano zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmacniania tożsamości mieszkańców Dolnego Śląska. Zgodnie z tym założeniem dziedzictwo kulturowe jest zasobem umożliwiającym budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości oraz rozwijanie potencjału społecznego. Stanowi ono zarówno przedmiot ochrony, jak i potencjał, który powinien być wykorzystywany w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa

Strategia rozwoju województwa Dolnośląskiego 2020

Została przyjęta uchwałą nr XXXII/932/13 przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego dnia 28 lutego 2013 r. strategia wytycza cele i kierunki rozwoju regionu, prezentuje potencjał Dolnego Śląska i określa wspólną płaszczyznę działań poszczególnych regionów. Zasadnicze filary, na którym opierać się będzie rozwój Dolnego Śląska, to produkcja oraz usługi. Dokument wskazuje, że pod względem liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków nasze województwo zajmuje pierwszą pozycję w Polsce. Stanowi to o potencjale turystycznym naszego regionu. Najwyższy udział w zasobach krajowych (24%) posiadają zespoły rezydencjonalne - zamki i pałace, oraz towarzyszące im zabytkowe założenia kształtowanej zieleni - parki i ogrody (12%). Lecz w analizie SWOT w punkcie zasoby wskazuje, że stan zachowania wielu obiektów zabytkowych, w tym architektury rezydencjonalnej jest niezadowalający.

Przedstawiona w dokumencie jest wizja województwa: „Blisko siebie, blisko Europy. Dolny Śląsk 2020 jako zintegrowana wspólnota regionalna, region konkurencyjny, spójny, otwarty, dynamiczny”. Realizacja strategii opiera się m.in. na zasadzie zrównoważonego rozwoju, czyli zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla następnych pokoleń. Zadania związane z zasobami przyrodniczo kulturowymi zostały przyporządkowane do tzw. makrosfer.: Rozwój obszarów miejskich i wiejskich – grupa działań zakładająca wzmacnianie węzłowych funkcji i rewitalizację ośrodków miejskich oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich przy ochronie najcenniejszych zasobów rolnych. Planowane w strategii przedsięwzięcia to m.in.:

- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, zwłaszcza zwartych powierzchni o charakterze parkowym,
- Opracowanie strategii rozwoju i planów zagospodarowania,

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – Perspektywa 2020

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – Perspektywa 2020 przyjęty został uchwałą Nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2014 r., a opublikowany w Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z dnia 22 maja 2014 r. poz. 2448.

Plan jest dokumentem określającym politykę przestrzenną Województwa Dolnośląskiego w perspektywie 2020 roku. Jest zgodny ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 i stanowi jej uzupełnienie pokazując wymiar przestrzenny polityki samorządu województwa poprzez wskazanie istniejących i planowanych elementów zagospodarowania o charakterze ponadlokalnym, plan ilustruje docelowy (w przyjętej perspektywie czasowej) sposób organizacji przestrzeni województwa.

W dokumencie wskazane jest, że ochrona i utrzymanie walorów zabytkowych krajobrazów kulturowych oraz zespołów zabytków województwa jest szczególnie ważne w kontekście wzrastającej presji inwestycyjnej, kierowanej zarówno na tereny tworzące te zespoły, jak i ich najbliższe otoczenie. W obrębie śródmiejskich zespołów zabudowy, a także w bezpośrednim otoczeniu zabytkowych zespołów pałacowo - parkowych i sakralnych dochodzi, mimo rygorystycznie prowadzonej ochrony konserwatorskiej, do trudnych do uniknięcia konfliktów interesu publicznego, jakim jest ochrona zasobów środowiska kulturowego, z interesami grupowymi lub indywidualnymi. Racjonalne wykorzystanie pomniejszających się zasobów środowiska kulturowego, przeciwdziałanie ich degradacji, znacząca poprawa ich stanu oraz zachowanie krajobrazu kulturowego w ścisłym powiązaniu z ochroną zasobów przyrodniczych powinno być jednym z priorytetów polityki przestrzennej województwa. Jego uwzględnianie w planowaniu rozwoju przestrzennego służyć powinno m. in.: wprowadzenie obiektów objętych obszarową ochroną zabytków do zaproponowanej wcześniej strefy zintegrowanej ochrony walorów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu, a także pełne uwzględnienie potrzeby ochrony zabytków na poziomie planowania lokalnego.

Dla ochrony i odnowy zasobów dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem ochrony zasobów przyrodniczo - krajobrazowych, przyjmuje się następujące podstawowe kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego:

1) harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego oraz poprawę stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych, realizowane przy uwzględnieniu następujących zasad:

- a) zachowania i odnowy walorów oraz cech krajobrazu kulturowego w miejscach o szczególnym znaczeniu dla tożsamości regionu,
- b) ochrony miejsc o wysokich wartościach kulturowych i przyrodniczo - krajobrazowych oraz zachowanej historycznej strukturze przestrzennej,
- c) zintegrowanego podejścia do waloryzacji, ochrony i zagospodarowania przestrzennego zasobów kulturowych;

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

2) ochrona oraz poprawa stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych, realizowana przy uwzględnieniu następujących zasad:

- a) uwzględniania w dokumentach strategicznych i planistycznych stref koncentracji zasobów dziedzictwa kulturowego, wymagających szczególnej ochrony ich wartości kulturowych i krajobrazowych,
- b) prowadzenia kompleksowych rewitalizacji zespołów zabytkowych z możliwością wprowadzania nowych funkcji do obiektów zabytkowych,
- c) eksponowania w sylwetach (ekspozycjach) miejscowości dominant architektonicznych i ochrony wglądów na nie,
- d) ochrony obiektów ujętych w rejestrach i ewidencjach zabytków, w tym zwłaszcza obiektów usługowych, produkcyjnych, a także dworców i przystanków kolejowych oraz wiaduktów i tuneli,
- e) ochrony stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych;

Strategia Rozwoju Powiatu Lubańskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Powiatu Lubańskiego do roku 2020 została przyjęta uchwałą Nr XVIII/114/2011 Rady Powiatu Lubańskiego z dnia 24 listopada 2011 r. W dokumencie stwierdzono, iż lokalną politykę kulturalną, której zadaniem jest stymulowanie rozwoju twórczości kulturalnej, upowszechnianie jej wartości, organizowanie kontaktów publiczności z różnymi dziedzinami sztuki i działalności kulturalnej w gminach - prowadzą instytucje kultury: biblioteki, domy i ośrodki kultury, placówki kinematografii, muzea, elementy infrastruktury sportowej oraz lokalne ośrodki masowego przekazu.

Wizję powiatu zdefiniowano w 6 różnych dziedzinach. W kontekście ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego istotna jest następująca: Powiat Lubański będzie atrakcyjnym subregionem o funkcjach turystyczno - wypoczynkowych i uzdrowiskowych. Rejonami wysokiej aktywności rekreacyjnej będą tereny nad zbiornikami Leśniańskim i Złotnickim (w tym dla rozwoju sportów wodnych) oraz miasto Świeradów - Zdrój, a nadto na terenach wiejskich funkcjonować będzie sieć podmiotów gospodarki turystycznej (...). Rozwojowi turystyki krajoznawczej sprzyjać będzie rozwinięta sieć szlaków pieszych i dróg rowerowych.

Nadrzędnemu celowi określonym jako zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy powiatu, podporządkowana została wiązka celów strategicznych rozwoju powiatu lubańskiego w perspektywie końca II dekady XXI wieku: wysoki poziom warunków życia mieszkańców, dobry wizerunek powiatu, wzrost aktywności gospodarczej, wzrost aktywności społecznej powiatowej wspólnoty, rozwój funkcji turystycznej i uzdrowiskowej, wysoka jakość środowiska naturalnego oraz wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych Gminy Siekierczyn)

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027, jest zbieżny z dokumentami gminy o charakterze strategicznym i opracowaniami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy oraz zawierającymi ustalenia dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego, opisanymi poniżej:

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siekierczyn

Polityka przestrzenna gminy została określona w dokumencie planistycznym – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siekierczyn. W studium przeprowadzono analizę zasobów dziedzictwa kulturowego. Zwrócono uwagę na ochronę obiektów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, która obejmuje m. in. nakaz konsultacji z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w przypadku prowadzenia prac remontowo - budowlanych oraz zakaz wprowadzenia wszelkich zmian bryły, detalu, wnętrza i wyposażenia. W dokumencie wskazano na kolejną z form ochrony dóbr kultury jaką są zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz wyznaczono następujące tereny do objęcia tą ochroną:

- kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Rudzicy wraz terenem przykościelnym,
- kościół parafialny pw. św. Antoniego z Padwy w Siekierczynie wraz z terenem przykościelnym
- kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Zarębie wraz z terenem przykościelnym,
- pałac w Zarębie przy ul. Parkowej nr 2 wraz z parkiem,
- pałac w Zarębie przy ul. Bazaltowej nr 6 wraz z parkiem,
- zespół dworski w Wyrębie nr 2, 6.

W planach ustalono również ochronę krajobrazu poprzez wyznaczenie granicy obszaru z harmonijnie kształtowanym krajobrazem kulturowym osadnictwa wiejskiego.

W studium zdefiniowano także zagrożenia dla wartości kulturowych i krajobrazowych, które dotyczą: realizowania nowych obiektów położonych poza granicą obszaru zabudowy wiejskiej, co skutkuje rozproszeniem zabudowy oraz zaburzeniem układu ulic, bezkrytycznego stosowania nowych materiałów wykończeniowych, nie mających zaczeplenia w tradycji budownictwa charakterystycznego dla tego regionu, niewystarczających środków finansowych, także systemu promocji i preferencji dla właściwie prowadzonych remontów obiektów zabytkowych.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

W celu ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych gminy w Studium założono następujące kierunki działań:

- Pełna ochrona konserwatorska obiektów ujętych w rejestrze zabytków i postulowanych do wpisania do rejestru.
- Pełna ochrona konserwatorska obszarów ujętych w rejestrze zabytków i postulowanych do wpisania do rejestru.
- Pełna ochrona konserwatorska obszarów i zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych.
- Wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej.
- Kształtowanie skali i form nowej zabudowy w nawiązaniu do tradycji historycznych danego miejsca.

W studium ujęto obiekty kwalifikujące się do wpisu do rejestru zabytków:

Tabela 1. Obiekty kwalifikujące się do wpisu do rejestru zabytków na podstawie zapisów Studium.¹

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Data
1	Siekierczyn	Zespół folwarczny nr 1 i 1a wraz z budynkami gospodarczymi	4 ćw. XIX w.
2		Dom mieszkalny nr 5 (obecnie ruina)	3 ćw. XIX w.
3		Dom mieszkalny nr 59	2 ćw. XIX w.
4		Dom mieszkalny nr 85	1851 r.
5	Wyręba	Zespół dworsko – folwarczny, obecnie dom mieszkalny nr 6 i oficyna 2 i 3	XVIII w.
6	Zaręba	Zespół pałacowo-folwarczno-parkowy przy ul. Bazaltowej 6	3 i 4 ćw. XIX w.
8		Dom mieszkalny przy ul. Wyszyńskiego 3	XIX w.

Źródło: Urząd Gminy Siekierczyn.

W studium wyznaczone zostały projektowane strefy ochrony konserwatorskiej:

„A” – podwyższonej ochrony wartości kulturowych,

„B” – podstawowej ochrony wartości kulturowych.

Projektowaną strefę podwyższonej ochrony wartości kulturowych „A” wyznaczono dla utrwalenia odrębności zespołów zabytkowych i ich fragmentów świadczących o rozwoju historycznym. W jej skład wchodzi: cmentarze i zespoły pałacowo – folwarczno - parkowe ujęte w rejestrze oraz postulowane do wpisu. W strefie „A” obowiązuje konserwacja i rewaloryzacja historycznej zabudowy, układów przestrzennych i ich elementów, eliminacja lub waloryzacja elementów dysharmonijnych (obiektów i urządzeń), uczynienie historycznych założeń przestrzennych

¹ W tabeli nie uwzględniono obiektów już w pisanych do rejestru zabytków.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Projektowaną strefę podstawowej ochrony wartości kulturowych „B” wyznacza się dla ochrony zabytkowych elementów układu przestrzennego, które przemieszane z elementami współczesnej zabudowy nie dominują w obrazie przestrzennym obszaru, posiadając wartości kulturowe w skali lokalnej. W strefie „B” obowiązuje zachowanie charakteru historycznej zabudowy i układów przestrzennych, uczytelnienie historycznych założeń przestrzennych, dążenie do waloryzacji elementów dysharmonijnych, dostosowanie obiektów do historycznej zabudowy i układów przestrzennych w zakresie sytuacji, skali, formy architektonicznej.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego stanowią jedną z ich form ochrony. Dla Gminy Siekierzyn opracowano MPZP dla niżej przedstawionych terenów.

Tabela 2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Siekierzyn.

Lp.	Nr uchwały	Data podjęcia	Treść uchwały
1	XVII/87/04	30.03.2004 r.	Uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp wsi Nowa Karczma
2	XIX/99/04	25.05.2004 r.	Uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp wsi Siekierzyn
3	XIX/100/04	25.05.2004 r.	Uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp wsi Zaręba
4	XIX/101/04	25.05.2004 r.	Uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp wsi Rudzica
5	XIX/102/04	25.05.2004 r.	Uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp wsi Wyręba
6	XIX/103/04	25.05.2004 r.	Uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp wsi Wesołówka
7	XXIII/134/16	27.09.2016 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia zmiany mpzp wsi Wyręba, w części dotyczącej działki nr 90/2, obręb Wyręba, gmina Siekierzyn
8	XXIII/135/16	27.09.2016 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia zmiany mpzp obejmującej działkę nr 167/4 położoną w obrębie Zaręba, w gminie Siekierzyn
9	XXXVI/216/17	28.11.2017 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla 6 wyodrębnionych obszarów położonych w obrębie Zaręba, gminie Siekierzyn
10	XXXVIII/231/18	30.01.2018 r.	uchwała rady gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla 3 wyodrębnionych obszarów położonych w obrębie Siekierzyn, w gminie Siekierzyn

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

11	XXXVIII/232/18	30.01.2018 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla 3 wyodrębnionych obszarów położonych w obrębie Wesołówka, w gminie Siekierzyn
12	XXXVIII/233/18	30.01.2018 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla 2 wyodrębnionych obszarów położonych w obrębie Zaręba w gminie Siekierzyn
13	XLIII/256/18	26.06.2018 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla 2 wyodrębnionych obszarów położonych w obrębie Siekierzyn w gminie Siekierzyn
14	XLV/277/18	25.09.2018 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla wyodrębnionego terenu położonego w Siekierzynie
15	III/12/18	27.12.2018 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie mpzp dla lokalizacji inwestycji celu publicznego, jaką jest dwutorowa napowietrzna linia elektroenergetyczna 400 kV Mikułowa - Czarna w Gminie Siekierzyn
16	IX/57/19	25.06.2019 r.	uchwała Rady Gminy Siekierzyn w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru położonego na zachód od ulicy Osiedlowej, w obrębie Zaręba, w gminie Siekierzyn
17	XV/107/20	28.01.2020 r.	w sprawie uchwalenia mpzp obejmującego działkę nr 444 położoną w obrębie Rudzica, w gminie Siekierzyn
18	XV/108/20	28.01.2020 r.	w sprawie uchwalenia mpzp obejmującego działkę nr 328/2 położoną w obrębie Siekierzyn, w gminie Siekierzyn

Źródło: Urząd Gminy Siekierzyn.

Strategia Rozwoju Gminy Siekierzyn na lata 2015 - 2025

W Strategii wskazano na następujące działania, które wykazują spójność z niniejszym opracowaniem:

Cel strategiczny - Wykorzystanie walorów środowiskowych na rzecz rozwoju Gminy

1. Stworzenie warunków do wypoczynku i rekreacji

- Rewitalizacja terenu rekreacyjno - wypoczynkowego w Siekierzynie poprzez:
 - modernizację obiektu gastronomicznego,
 - budowę sanitariatów, oświetlenia terenu, parkingów, rekonstrukcję pomostu,
 - modernizację istniejącej betonowej niecki na brodzik dla dzieci,
 - budowę kortu tenisowego i pola namiotowego, obiektów tzw. małej architektury,
 - poprawę jakości wody, zapewnienie dozoru nad kąpielą i promocję terenu,
 - pielęgnację istniejącej zieleni, uzupełnienie brakujących roślin, drzew i krzewów.
- Budowa miejsc widokowych i postojowych wzdłuż szlaków pieszych i rowerowych.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Wykorzystanie walorów środowiskowych do organizacji imprez dla mieszkańców gminy i przyjezdnych:
 - bieg o „Siekierkę”
 - zawody wędkarskie,
 - igrzyska sołeckie.
- Budowa ścieżek zdrowia i siłowni zewnętrznych.
- Wytyczenie i oznakowanie ścieżek edukacyjnych:
 - przy użytku ekologicznym „Jezioro Formoza”,
 - na terenie rekreacyjno - wypoczynkowym w Siekierczynie,
 - przy zespole pałacowo - parkowym w Zarębie przy ul. Parkowej,
 - przy obiektach pokopalnianych.
- Wytyczenie i oznakowanie szlaków turystycznych:
 - nordic walking przez Siekierczyn, Wesołówkę i Zarębę do Wielkiego Lubańskiego Lasu oraz z Nowej Karczmy przez Siekierczyn do Rudzicy i dalej do Siekierzyna,
 - odnowienie oznakowania obwodnicy rowerowej „Lubański Las” wytyczonej przez Związek Gmin Kwisa.
- Zmiana przeznaczenia terenu byłego poligonu wojskowego w mpzp wsi Zaręba.

2. Ochrona i opieka nad zabytkami

- Remont obiektów zabytkowych na terenie gminy:
 - pałacu przy ul. Bazaltowej w Zarębie i przyległego parku,
 - pałacu przy ul. Parkowej w Zarębie,
 - kościoła pw. św. Antoniego z Padwy w Siekierczynie,
 - kościoła pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Rudzicy,
 - kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Zarębie,
 - obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków,
 - obiektów kulturowych typu przydrożne kapliczki, krzyż pokutny, krzyże przydrożne, tablice pamiątkowe,
- Wykonanie prac odtworzeniowych przy najcenniejszych obiektach.
- Przekazywanie informacji właścicielom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy zewnętrznych na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach.

Cel strategiczny – Intensyfikacja działań w sferze społecznej

1. Promocja gminy i aktywizacja jej mieszkańców

Propozycje działań:

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Wsparcie powstawania i funkcjonowania organizacji pozarządowych przez administrację samorządową.
- Promocja twórców ludowych oraz ich wyrobów rękodzielniczych. Wypromowanie produktu lokalnego.
- Organizacja konkursów na „najładniejsze sołectwo”, ogródek przydomowy i zagrodę wiejską.
- Cykliczne, regularne zajęcia w instytucjach kultury, w tym organizacja porad czy pogadańk tematycznych, organizowanie wycieczek.
- Wyposażenie domów kultury w instrumenty muzyczne, a zespołów śpiewaczych w stroje ludowe. Zwiększenie liczby zajęć z muzyki.
- Coroczne wydawanie kalendarza gminnego.
- Ustawienie witaczy na wjeździe na teren gminy i do poszczególnych miejscowości.
- Ustawienie znaków kierunkowych z numeracją posesji.
- Stworzenie multimedialnej informacji o atrakcjach w gminie.
- Utworzenie i ciągłe aktualizowanie oficjalnego profilu gminy na portalach społecznościowych.
- Wspieranie organizacji pozarządowych promujących gminę.
- Zagospodarowanie piwnic Domu Kultury w Siekierczynie na Izbę pamięci regionalnej.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Siekierczyn na lata 2017-2023

W ramach opracowania wyznaczono obszar rewitalizacji z uwagi na szczególną koncentrację negatywnych zjawisk i istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego Gminy Siekierczyn.

Obszar obejmuje miejscowości Siekierczyn i Zaręba.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Tabela 3. Zasięg obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Siekierczyn.

OBSZAR REWITALIZACJI	ZARĘBA
SEKIERCZYN	
Siekierczyn 1-10	ul. Bazaltowa
Siekierczyn 17	ul. Brzechwy
Siekierczyn 201	ul. Jana Pawła II
Siekierczyn 271-280	ul. Konopnickiej
Siekierczyn 281-290	ul. Lipowa
Siekierczyn 291-300	ul. Parkowa
Siekierczyn 361-370	ul. Polna
Siekierczyn 371-380	ul. Rolnicza
Siekierczyn 381-390	ul. Słowackiego
Siekierczyn 391-400	ul. Spacerowa
Siekierczyn 401-410	ul. Stawowa
Siekierczyn 411-418	ul. Szkolna
Oraz Działki :	ul. Willowa
021007_2.0003.842	ul. Zielona
021007_2.0003.822/5	ul. Podgórna 3 i 5
021007_2.0003.840 /3	
021007_2.0003.840/4	
021007_2.0003.667	

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Siekierczyn 2017-2023.

Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji: Obszar Rewitalizowany stanie się miejscem aktywności sąsiedzkiej, której wyznacznikiem będą nie tylko zrewitalizowane budynki i przyjazne podwórka oraz doświetlone nowe chodniki, ale także wspólne działania mieszkańców i instytucji samorządowych. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji wspólnie z władzami samorządowymi w ramach dobrosąsiedzkiej i harmonijnej współpracy opartej o wzajemny szacunek i zrozumienie dla uwarunkowań procesu rewitalizacji. Partnerzy rewitalizacji wspólnie wprowadzą Obszar rewitalizacji na ścieżkę zrównoważonego rozwoju, sprzyjającego włączeniu społecznemu, hamującego zjawisko dziedziczenia bezradności społeczno - ekonomicznej, przyjaźnie wykorzystującego przestrzeń i programującego rozwiązania pro środowiskowe.

Kierunki działań spójne z niniejszym opracowaniem:

1. Modernizacja przestrzeni publicznej
2. Modernizacja infrastruktury mieszkaniowej.
3. Modernizacja infrastruktury zabytkowo turystycznej
4. Wzrost dostępności do terenów turystycznych i miejsc wypoczynku

Działania wskazane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Siekierczyn na lata 2017 - 2023:

- Przebudowa kąpieliska otwartego

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Rewitalizacja Zabytkowego Pałacu i terenów zielonych, Zaręba, ul. Bazaltowa
- Rewitalizacja Zespołu pałacowo-parkowy z folwarkiem, Zaręba, ul. Parkowa 2-4
- Rewitalizacja Kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Zarębie przy ul. Jana Pawła, Zaręba, ul. Jana Pawła II.

Sołecka Strategia Rozwoju Sołectwa Siekierczyn Górny w Gminie Siekierczyn

Sołecka Strategia Rozwoju Sołectwa Siekierczyn Górny w Gminie Siekierczyn została przyjęta uchwałą Nr VI/31/15 Rady Gminy Siekierczyn z dnia 31 marca 2015 r. W dokumencie określono wizję sołectwa: Siekierczyn Górny – sołectwo życzliwych ludzi oraz zdefiniowano m. in. zadania odnoszące się do zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, polegające na zachowaniu tradycji i dziedzictwa wsi oraz poprawie wizerunku miejscowości. Zadania obejmują m. in.:

- organizację konkursów kulinarnych (konkursy na ryby, miody, przetwory owocowo - warzywne), organizację imprez podtrzymujących tradycje i obyczaje wsi (odpusty, dożynki, jarmarki, spotkania opłatkowe, itp.), podtrzymywanie tradycji,
- organizację konkursu , „Najpiękniejsza zagroda, posesja”,
- oznakowanie atrakcji przyrodniczych i historycznych,
- wspólne sprzątanie wsi.

W zakresie związanym z podniesieniem przedsiębiorczości wiejskiej oraz promocji miejscowości zadania obejmują:

- organizowanie szkoleń z przedsiębiorczości i zakładania agroturystyki,
- organizowanie kursów np. fryzjerstwa, gotowania, florystyki,
- stworzenie warunków do rozwoju prywatnej przedsiębiorczości,
- powstanie tablic informacyjnych,
- budowę witaczy,
- przygotowanie materiałów promocyjno - informacyjnych miejscowości (ulotki, kalendarze,
- plakaty, widokówki, gadżety, namioty itp.

Sołecka Strategia Rozwoju wsi Zaręba w Gminie Siekierczyn

Sołecka Strategia Rozwoju wsi Zaręba w Gminie Siekierczyn została przyjęta Uchwałą Nr VI/32/15 Rady Gminy Siekierczyn z dnia 31 marca 2015 r. Wizja w Strategii brzmi następująco: Zaręba - „Moc atrakcji od Zarębania”. W sferze dotyczącej zachowania krajobrazu przyrodniczo historycznego, ochrony wartości dóbr kulturowych i dziedzictwa wiejskiego oraz rozwijania tożsamości i wspólnoty wśród mieszkańców Zaręby określono następujące zadania:

- zmiana przeznaczenia funkcji pałacu przy ul. Parkowej oraz zapewnienie stałego dozoru terenu wokół pałacu, modernizacja pałacu.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- wykonanie mapki miejscowości z zaznaczeniem nazw ulic (tablica) i ważniejszych obiektów (3 języki),
- opracowanie i wykonanie ścieżki historyczno - przyrodniczej,
- zaprojektowanie gry terenowej o Zarębie „Wyprawy odkrywców”,
- organizacja warsztatów rękodzielniczych (lepienia „pierogów po zbóju”, haftowania, pieczenia ciast, ceramiczne),
- organizacja konkursu na największego pieroga,
- inwentaryzacja zasobów kulturowych miejscowości oraz produktów lokalnych,
- opracowanie ścieżki edukacyjnej na temat kopalni i wyrobisk.

Sołecka Strategia Rozwoju Sołectwa Siekierzyn Dolny w Gminie Siekierzyn

Sołecka Strategia Rozwoju Sołectwa Siekierzyn Dolny w Gminie Siekierzyn został przyjęta uchwałą Nr VI/30/15 Rady Gminy Siekierzyn z dnia 31 marca 2015 r. Wizję w Strategii zdefiniowano następująco „Siekierzyn – wieś dobrych warunków życia”. Zadania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego wsi oraz z pielęgnowaniem tradycji i obyczajów wiejskich obejmują:

- organizację konkursu kulinarnego: potrawy z dziczyzny, potrawy z ryb, potrawy świąteczne,
- promocję potraw na imprezach regionalnych,
- zarejestrowanie produktu lokalnego,
- organizację warsztatów kulinarnych i rękodielnictwa - konkurs na najpiękniejszą ozdobę,
- organizację zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży,
- powołanie grup społecznych wspomagających dziedzictwo kulturowe.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

5.2.1. Charakterystyka ogólna Gminy Siekierzyn

Gmina Siekierzyn znajduje się w województwie dolnośląskim, na terenie powiatu lubańskiego. Graniczy od wschodu i północy z gminą Lubań, od południa z gminą Platerówka, od południowego zachodu z gminą Sulików, od zachodu i północy z gminą Zgorzelec. Powierzchnia Gminy w granicach administracyjnych wynosi obecnie 49,6 km².

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Rysunek 1. Granice administracyjne Gminy Siekierczyn.
 Źródło: www.siekierczyn.pl

W skład Gminy Siekierczyn wchodzi wsie: Siekierczyn, Zareba, Rudzica, Wesolowka, Wyręba, Nowa Karczma oraz dwie kolonie, Piszczow przyłączony do Wesolowki i Ponikowo - do Zareby.

Rysunek 2. Podział administracyjny Gminy Siekierczyn.
 Źródło: www.siekierczyn.pl

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Pod względem geograficznym położona jest w południowo zachodniej części Polski na Pogórzu Izerskim, tzw. Wysoczyźnie Siekierczyńskiej (250 - 300 m n.p.m.). Południowe krańce gminy znajdują się na stokach Wzgórz Zalipiańskich między dwiema rzekami - od zachodu Nysą Łużycką, od wschodu - Kwisą.

Infrastruktura turystyczna

Na terenie gminy brak bazy noclegowej w postaci gospodarstw agroturystycznych, pól namiotowych czy zaplecza sanitarnego. Baza noclegowa występuje w obrębie sąsiadujących miast: Zgorzelec, Lubań, Leśna. Natomiast przez gminę przebiegają szlaki turystyczne:

- Niebieski szlak turystyczny prowadzący z Zawidowa do Gryfowa Śląskiego (długość 51 km, na obszarze gminy ok. 12 km).
- Trasa rowerowa „Lubański las” (obwodnica - kolor niebieski, długość 39 km, na obszarze gminy Siekierczyn ok. 12 km).
- Sudecki szlak konny – część zachodnia Karpacz - Kliczków k. Osiecznicy (szlak – kolor pomarańczowy).

Atrakcje turystyczne

Na terenie gminy występuje szereg ciekawych historycznie miejsc. Oprócz założeń parkowo-pałacowych, architektury sakralnej, napotkać można cenne świadectwa minionych wydarzeń. Do nich należą m.in.:

- Głaz fundacyjny kolonii Ponikowo, postawiony w 1779 roku nad potokiem Pstrężna przez ówczesnego właściciela tego terenu, pana na Zarębie, szambelana Wolfa Krzysztofa von Löben.
- Pamiątkowy głaz z napisem „Wysokość 226, manewry 1928, stanowisko Hindenburga” – głaz ten upamiętnia manewry Reichswehry, które odbyły się na polach między Siekierczynem a Rudzicą w 1928 roku. Wizytował je wówczas prezydent Niemiec, najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych, marszałek Paul von Hindenburg. Liczył sobie wtedy 81 lat.
- Pomnik żołnierzy niemieckich - mieszkańców Geibsdorf (Siekierczyna), poległych na frontach I wojny światowej (1914 - 1918). Wzniesiony w 1922 roku i odrestaurowany w 2014 roku w setną rocznicę wybuchu I wojny światowej (zlokalizowany na przykościelnym cmentarzu).
- Pomnik poświęcony pamięci polskich żołnierzy poległych w czasie II wojny światowej 1939 - 1945.
- Obelisk upamiętniający 650 – lecie gminy Siekierczyn.
- Obelisk zlokalizowany przy kościele w Siekierczynie poświęcony Sybirakom.
- Kamień - obelisk na terenie przykościelnym poświęcony proboszczom parafii Siekierczyn.
- Tablica na ścianie Kościoła w Siekierczynie - poświęcona byłym mieszkańcom Geibsdorfu i obecnym mieszkańcom Siekierczyna, pochowanym na cmentarzu w Siekierczynie.
- Tablica na murze przykościelnym w Rudzicy poświęcona zmarłym mieszkańcom Pfaffendorfu.
- Tablica w Zarębie, upamiętniająca Bolesława Horbacza, westerplaczyka.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Cennym pod względem turystycznym miejscem jest ujęcie wody tzw. źródło Miłości w Ponikowie. Często odwiedzane - mieszkańcy Ponikowa uważają, że woda ma wyjątkowy smak i właściwości zdrowotne.

Na terenie gminy zachowały się interesujące relikty górnictwa. Po kopalniach węgla brunatnego – w Siekierczynie budynki szybu „Szczęść Boże” (po wojnie kopalnia „Lubań”) wraz z jeziorem Formoza powstałym w wyniku szkód górniczych (użytek ekologiczny) i pozostałości szybu „Roberta Gumperta”; w Ponikowie ruiny szybu „Rosenberg”. Po kamieniołomach bazaltu na granicy Wesołówki i Pisaczowa wyrobisko po najstarszym kamieniołomie z końca XVIII wieku (stanowisko dokumentacyjne) oraz nieczynna kopalnia bazaltu „Księgniki I”, własność Eurovii Bazalty S.A., międzynarodowego lidera budownictwa drogowego.

W zabudowę mieszkalną Siekierczyna wkomponowany jest teren rekreacyjno - wypoczynkowy z kąpieliskiem. Jest on otoczony malowniczymi stawami hodowlanymi. Stanowi miejsce do wypoczynku mieszkańców gminy, jak również do organizowania imprez plenerowych.

Tradycje rzemieślnicze promuje mały zakład w Rudzicy zajmujący się produkcją ceramiki „Wytwarzanie rękodzielnictwa ludowego i artystycznego”, w którym proces zdobienia ceramiki odbywa się metodą ręczną, stempelkową, tj. drobne wzory nanoszone są ręcznie za pomocą specjalnych stempli z gąbki oraz pędzelkami. Wyroby dekorowane są motywem bolesławieckim, a także wieloma unikalnymi wzorami. Właściciele organizują warsztaty ceramiczne dla dzieci i młodzieży. Podczas spotkań uczestnicy mają możliwość nie tylko zobaczyć proces związany z powstawaniem ceramiki lecz również wziąć w nim udział.

5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy i sołectw

Historia starożytna

Najstarszy ślad człowieka na terenie Górnych Łużyc pochodzi ze starszej epoki kamienia tzw. paleolitu. Kolejne ślady bytności człowieka na tych terenach pochodzą ze schyłku starszej epoki kamienia (ok. 12 - 10 tys. lat p.n.e.). Ludzie ci zajmowali się myślistwem, zbieractwem, rybołówstwem. Ze środkowej epoki kamienia, mezolitu (ok. 7 - 5 tys. lat p.n.e.) pochodzą pozostałości osiedli mezolitycznych, a w nich ślady namiotów, ognisk, pracowni. Na tereny Górnych Łużyc w epoce wczesnego neolitu (ok. 5 - 4 tys. p.n.e.) przybyli nieliczni potomkowie rolników znad Dunaju, znający rolnictwo, hodowlę zwierząt oraz technikę wytwarzania naczyń ceramicznych.

Tereny nad Nysą i Sprewą zostały gęściej zaludnione dopiero przez twórców tzw. kultury ceramiki sznurowej (ok. 2880 - 2100 r. p.n.e.). Jednakże intensyfikacja osadnictwa nastąpiła dopiero u schyłku neolitu. Ludzie ci zajmowali się już uprawą kilku gatunków zbóż oraz hodowlą. Świadczą o tym pochodzące z tego okresu drewniane, kamienne i rogowe kopaczki, radła, sierpy z drewna lub poroża ze zbrojników krzemienych. Ważną zmianą było rozpowszechnienie się metalurgii brązu w okresie od ok. 2200 do 1700 p.n.e. Pozostałością

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

po tych ludach z tamtych czasów (mowa o tzw. kulturze unietyckiej) są przede wszystkim groby szkieletowe, zawierające niespalone ciała zmarłych oraz liczne brązowe, a nawet złote ozdoby, które otrzymywali w drogę w zaświaty. Po okresie dość gęstego zaludnienia ziem nad Nysą i Sprewą, w początkach epoki brązu nastąpiło osłabienie osadnicze, związane zapewne z wędrówką ludów.

Kolejną istotną zmianę kulturową obserwuje się od ok. 1350 r. p.n.e. Tereny te przestały być przejściowe i słabo zaludnione. Główną jej przyczyną była rewolucja w wierzeniach polegająca zmianie w sposobu chowania zmarłych. Polegała ona na przejściu z obrządku szkieletowego na obrządek całopalny. Archeolodzy określili ją jako kulturę pól popielnicowych, a jej odmianę istniejącą w dorzeczu Łaby, Odry i Wisły jako kulturę łużycką. Rozwijała się ona nieprzerwanie aż od końca epoki brązu i dalej we wczesnej epoce żelaza (750 - 500 p.n.e.), kiedy to obok brązu zaczęto wykonywać także wyroby żelazne. Najazd Scytów w VI wieku p.n.e. położył kres kulturze łużyckiej. Jej upadek na jakiś czas załamał na Łużycach intensywne zasiedlenie. W IV wieku p.n.e. na tych terenach pojawiły się wpływy celtyckie.

Od I wieku n.e. Łużyce zamieszkiwały ludy barbarzyńskie, znajdujące się pod wpływem cesarstwa rzymskiego. Prawdopodobnie byli to znani ze źródeł historycznych Silingowie, szczep germańskiego plemienia Wandalów posługujący się narzeczem z grupy germańskiej. Epokę żelaza kończą wydarzenia związane z najazdem Hunów na Europę. Rozpoczyna się wielka wędrówka ludów.

Mieszkające wówczas na terenie Łużyc plemiona ruszają na zachód i południe. Możliwe, że na przełomie IV i V wieku rejon Łużyc był przez pewien czas niezasiedlony. Pierwsze grupy słowiańskie pojawiają się na terenie Łużyc w VI - VII wieku. W IX wieku Biezuńczanie zamieszkiwali gród w Bieńnicy (Landskrone – obecnie dzielnica Görlitz). Potomkowie tych Słowian żyją do dziś w niemieckiej części Górnych Łużyc i znani są pod nazwą Serbów Łużyckich, bądź Serbołużyczan.

Kolejnym reliktem ich bytności jest grodzisko w Białogórze (X-XIII wiek) oraz kurhanowe cmentarzysko (VII - połowa XI wieku) liczące około 200 grobów – kurhanów „największa nekropolia słowiańska o całopalnym rytuale pogrzebowym zachowana na ziemiach polskich położone na granicy z gminą Zgorzelec w lesie przy drodze krajowej nr 30 Zgorzelec-Lubań. Oba obiekty tworzą rezerwat archeologiczny.

Historia Gminy Siekierczyn oraz sołectw

Siekierczyn

Nazwa wsi Siekierczyn pochodzi najprawdopodobniej od jej pierwszego zasadźcy, który miał na imię Geiselbercht. Przez wieki nazwę wsi zapisywano dowolnie:

1417 - Geiselbrechtsdorf

1436 - Geysewersdorfer

1451 - Geysamsdorf

1454 - Geyssemansdorf

1481 - Geywiszdorff

1489 - Geisselsdorf, Geibisdorff

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

1491 - Geisdorff

1507- Gebisdorf

1557 - Geysmansdorf

1577 - Geibisdurff

1740 - Geissdorff

1753 - Geisdorf

1945 - Jeziorna

1946 - Siekierczyn

Siekierczyn został założony na prawie niemieckim najprawdopodobniej w XIII wieku. Pierwszymi znanymi właścicielami Siekierczyna był ród von Haugwitz. Nazwisko Albrechta von Haugwitz pojawia się w 1389 roku – był prawnym opiekunem swej krewnej Małgorzaty von Rothenburg z Pisarzowic. W 1400 roku jest świadkiem nadania w Zgorzelcu w lenno gospodarstwa bartnego Brautschowi Merischowi z Prędocic. Przyпуска się, że już wtedy był właścicielem Siekierczyna. Jednakże wiarygodna wzmianka pochodzi dopiero z 1422 roku. W 1417 roku wraz z bratem Rüdigerem sprzedaje Sanice, Lipną i Dobrzyń - Nickelowi von Kotwitz. Wsie ponownie powróciły do majątku von Haugwitz w 1521 roku. Bracia są wzmiankowani również w 1427 roku, kiedy to walczyli z husytami. Albrecht von Haugwitz w 1431 roku - po zdobyciu przez Czechów Lubania - trafił do niewoli husyckiej, z której wrócił po 6 latach wraz z Mikołajem von Penzing i von Üchtritzem z Olszyny. Następnie, zbierając ok. 10 000 marek, przyczynił się do wykupienia mieszczan lubańskich przebywających w niewoli czeskiej.

Jego następca - Henryk von Haugwitz przekazał proboszczowi siekierczyńskiemu fragment lasu jako darowiznę. Ten fakt najprawdopodobniej przyczynił się do upadku rodu. W 1488 roku duszpasterz Piotr lub Bartłomiej Bock zgwałcił jedną z córek syna Henryka von Haugwitz – Albrechta Młodszego. Wówczas jej brat - chcąc pomścić honor swej siostry ranił śmiertelnie ukrywającego się księdza. Wkrótce po tym wydarzeniu sam stracił życie w bójkę we Włosieniu. Po nieszczęśliwej śmierci syna - Albrecht (Młodszy) von Haugwitz zmarł ze zgrzyoty. Pozostawił po sobie wdowę wraz z czterema córkami, którymi zaopiekował się stryjeczny dziadek - Hans von Haugwitz z Wykrotów. Zgodnie z panującym ówczesnym prawem córki Albrechta von Haugwitz oraz ich opiekun nie mogły przejąć Siekierczyna. Majątek - jako wygasłe lenno - przypadł królowi węgierskiemu i margrabiemu Górnych Łużyc – Maciejowi Korwinowi.

W 1489 roku wieś została sprzedana za 3 000 florenów lubańskiej radzie miejskiej. Lubań należał do tzw. związku sześciu miast. W wyniku Pönfall posiadłości ziemskie, w tym Siekierczyn zostały skonfiskowane. W 1549 roku władze ponownie wykupiły wieś, która znajdowała się wówczas w rękach Hermana von Salza z Zaręby. Zamożna wieś liczyła wtedy już 62 gospodarstwa kmiece i zagrodnicze. W 1595 roku rada kupiła 4 gospodarstwa kmiece, z których powstał folwark, przekazywany w dzierżawę.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Siekierczyna nie omijały również wojny, zarazy, klęski żywiołowe. W 1613 roku grasowała w Lubaniu zaraza. We wsi Siekierczyn schroniła się wówczas połowa mieszkańców. W okresie wojny trzydziestoletniej (1618 - 1648) we wsi kwaterowały wojska palatyna reńskiego Fryderyka V. Uciążliwe dla lokalnej ludności były kwatunki polegające na obowiązkowym dostarczaniu żywności oraz furazju (owies, siano, słoma) dla koni. Żołnierze pozostawili tzw. chorobę węgierską, która pochłonęła 70 ofiar śmiertelnych. Przykładem traktowania miejscowej ludności był napad żołnierzy chorwackich wchodzących w skład wojsk cesarskich na pastora Holsteina. Żądając pieniędzy przywiązali pastora do pala z zamiarem przypieczenia go na ogniu. Gdy ten wyjawiał gdzie znajdują się pieniądze, żołnierze i tak dokonali swojego okrutnego czynu.

Straty ludnościowe wyrównał napływ egzulantów czeskich i śląskich. Dzięki nim rozwinęła się we wsi produkcja tekstylna. W XVIII wieku miejscowość liczyła 4 tysiące mieszkańców, z których 3800 utrzymywało się z produkcji płótna. Ok. 1750 roku warstwa kupców uzależniła od siebie tkaczy. Kupcy, zwani również faktorami, zamawiali u tkaczy płótna i dostarczali im przędzę nabywaną m.in. w Anglii, Irlandii, Belgii i Polsce. Z czasem zadłużenie rzemieślników rosło, a zamożność faktorów wzrastała. Specjalnością tkaczy były białe chusteczki z czerwonymi brzegami, wytwarzane z tureckiej przędzy. W latach 80 - tych XVIII wieku w Siekierczynie produkowano rocznie kolorowego płótna za 100 tysięcy talarów. Pomimo wojen śląskich, podczas których spalono 84 domy i 3 młyny, płóciennictwo nadal przynosiło ogromne zyski. Dopiero blokada kontynentalna w latach wojen napoleońskich oraz sytuacja ekonomiczna po ich zakończeniu przyczyniły się do upadku tkactwa chałupniczego. Dalszy kres rzemiosłu chałupniczemu położyły wynalazki techniczne w przemyśle włókienniczym – maszyna przędzalnicza Arkwrighta i mechaniczny warsztat tkacki Cartwrighta.

W 1815 roku produkowane mechanicznie tkaniny angielskie opanowały rynek. W 1816 roku mechaniczną tkalnię posiadała firma „J.G. Queisser”, której dyrekcja i sklep firmowy znajdowały się w Lubaniu. Jej właścicielem był Zenker, później Massow. Prócz „J.G. Queissera” w Siekierczynie działała w dolnej części wsi tkalnia firmy „Ritter & Helberg”. W pierwszej połowie XIX wieku większa część tkaczy porzuciła produkcję płócien lnianych i przeszła na wytwarzanie tkanin bawełnianych.

Konsekwencją wojen napoleońskich był nie tylko upadek gospodarczy regionu, lecz również przemarsze, grabieże wojsk, wreszcie wysokie kontrybucje. W latach 1813 - 1815 koszty Siekierczyna oszacowano na 42 057 talarów. Spłacanie tej sumy zakończyło się dopiero w 1830 roku. Kolejnym, bardzo ważnym dla miejscowej ludności wydatkiem, była kwota 25 tysięcy talarów za uwolnienie się od powinności pańszczyźnianych.

W 1843 roku decyzją pruskiego ministerstwa spraw wewnętrznych, tutejszy należący do Lubania majątek lenny został przekształcony w alodium, czyli ziemię stanowiącą własność dziedziczną, wolną od ciężarów, zobowiązań i ograniczeń o charakterze lennym.

Wieś charakteryzuje szybki rozwój. W 1570 roku znajdowały się 62 gospodarstwa płacące podatki, natomiast w 1825 miejscowość liczyła 371 domów, a w 1840 już 433. Przy tej okazji warto nadmienić, że w 1808 roku wprowadzono numerację, która ułatwiała lokalizację np. nad stawem, przy lesie. Ustalona wówczas numeracja istnieje do dziś. W 1845 roku we wsi znajdowały się 3 młyny, olejarnia, 5 szynków, 10 handlarzy wiktami, 10

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

piekarzy, 5 rzeźników, 5 stolarzy, 3 kołodziei, 1 bednarz, 5 kowali, 3 murarzy, 6 krawców, 5 szewców. Do 1872 roku Siekierzyn tworzył wspólną z Lubaniem kasę podatkową i mieszkańcy Siekierczyna mogli nabywać prawa miejskie Lubania. Po 1872 roku Siekierzyn stał się samoistną gminą.

W 1864 roku na granicy Siekierczyna i Zaręby rozpoczęła wydobywanie kopalnia węgla brunatnego „Alma” należąca do dreźnieńskich przedsiębiorców, którą w 1873 roku wykupiła Spółka Akcyjna „Szczyść Boże” (niem. „Glückauf”) mająca swą siedzibę w Zarębie. W okresie międzywojennym Spółka dysponowała na terenie Siekierczyna 2 szybami głębinowymi – od 1925 roku szybem „Roberta Gumperta” i od 1935 roku szybem „Szczyść Boże”. W czasie II wojny światowej funkcjonował już tylko szyb „Szczyść Boże”. Załoga liczyła 250 osób, w tym jeńcy wojenni. Po zakończeniu działań wojennych kontynuowano w nim, pod polską teraz nazwą Kopalnia „Lubań”, wydobywanie węgla, a w Zarębie produkcję brykietu. W 1957 roku zamknięto kopalnię, w rok później brykietownię kładąc kres górnictwu węgla brunatnego na terenie gminy Siekierzyn. We wsi w tym okresie działał browar B. Hillera, obecnie dom kultury.

Podczas II wojny światowej w budynkach tkalni mechanicznej „J.G. Queisser - Massow” mieściły się tajne zakłady zbrojeniowe „Lange und Ribscher”. Prawdopodobnie produkowano w nich elementy do samolotów.

Po wojnie Siekierzyn został zasiedlony przez mieszkańców z przedwojennego województwa tarnopolskiego: Buczacza, Barysza, Dźwinogrodu oraz przybyszy z Wołynia.

W 1952 roku w budynkach tkalni mechanicznej uruchomiono Lubańskie Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego w Siekierzynie, które w 1959 stały się filią zakładów Przemysłu Dziewiarskiego w Legnicy. Do 1990 roku firma działała jako Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Milana” w Legnicy – Zakład D w Siekierzynie. Później mieściły się tu Zakłady Spółki Cywilnej PPHU „Wibexim” z Jeleniej Góry. W 1998 roku „Wibexim” zbankrutował i przedsiębiorstwo kupiła „Imka Sp. z o.o.” zajmująca się produkcją środków czystości.

Nowa Karczma

Nowa Karczma została założona prawdopodobnie w 1572 roku. Powstała jako kolonia Siekierczyna. Nazwa niemiecka: „Neukretscham”, „New Kretscham” – 1572, „Neu Kretscham” – 1816, w dialekcie „Neukratschem” – pochodzi od zajazdu karczmy zbudowanej na miejscu starszej przy trakcie handlowym „Via Regia”. W celu obsługi podróżnych, wokół karczmy, powstała mała osada licząca w 1841 roku 41 domów. Po II wojnie światowej używano nazwy „Górniki”, gdyż w pobliskim Siekierzynie i Zarębie wydobywano węgiel brunatny. Nazwę urzędową, będącą tłumaczeniem z języka niemieckiego – Nowa Karczma wieś otrzymała w 1948 roku.

Zaręba Górna oraz Zaręba Dolna

Wieś Zaręba umownie od wieków dzieliła się na Zarębę Górną i Dolną. Jest to długa wieś łańcuchowa położona w dolinie Siekierki. Uważa się, że założyli ją w XIII lub XIV wieku Niemcy koloniści. Niektóre źródła wskazują na 1180 rok, a nawet 900. To oznacza, że byłaby to najstarsza wieś w gminie Siekierzyn, starsza od samego Lubania. Brak na to jednak wiarygodnych dowodów. Niemiecka nazwa wsi brzmi „Lichtenau”, „Lichtenaw” –

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

1419, „Lichtnaw” – 1481, w dialekcie „Lichteno”. Według legendy w miejscu gdzie stoi pałac w Zarębie Dolnej znajdowała się polana leśna – „Lichtung”, od której pochodzi nazwa wsi. Po wojnie znana była jako Węgliny oraz „Lichnów”.

Nazwy urzędowe obowiązujące od 1946 roku to: „Zaręba Górna”, od 1947 roku – „Zaręba” i „Zaręba Dolna”.

Początkowo wieś była lennem Lubania. Od ok. 1298, bądź 1418 wieś należała do rodu von Salza. Pierwszym udokumentowanym właścicielem wsi był Henryk von Salza, któremu w 1422 roku wójt krajowy zatwierdził posiadane lenno. Następnym właścicielem był Heinz von Salza, natomiast Prokop von Salza w 1427 roku odbudował kościół i wieś po najeździe husytów. Pod koniec XV wieku wieś należała do Mikołaja von Salzy, który przekazał majątek swoim synom: Opitzowi, Maciejowi (Mateuszowi), Günterowi, Wigandowi i Jakubowi. W roku 1509, po powrocie Jakuba von Salzy bracia podzielił posiadane dobra. Opitz otrzymał Pisarzowice, Maciej (Mateusz) - Platerówkę, Zalipie i Wyrębę, Günter - Zarębę, natomiast Wiganda i Jakuba bracia spłacili. Pod koniec XVI wieku Zaręba uległa podziałowi na Zarębę Górną i Dolną. Zaręba Dolna pozostawała w rękach Salzów do 1783 roku. Zarębę Górną sprzedano w 1582 roku Kacprowi von Eberhardt.

Zaręba Górna – „Ober Lichtenau” należała do jego potomków do drugiej połowy XVII wieku. Ostatnim właścicielem Zaręby Górnej z rodu von Eberhardt był Michał von Eberhardt und Ullersdorf. W 1651 roku przez małżeństwo z córką Michała von Eberhardt – Heleną Sydomią wieś weszła w posiadanie Henryka Zygmunta von Döbschütz, który wcześniej na zasadzie powiernictwa zarządzał majątkiem. W 1692 wieś została sprzedana Adolfowi von Löben. W 1706 majątek odziedziczyła jego córka – Joanna Wiktoria Tugendreich. Po rozwodzie z pierwszym mężem Maurycym Saskim wyszła ponownie za mąż za nadporucznika Wilhelma von Kunkel/Runckel. Po jej śmierci majątek po połowie przejęły dzieci - rodzeństwo i Henryka von Kunkel. Gdy zmarła Henryka cały majątek przypadł Fryderykowi Augustowi i pozostawał w jego rękach do 1769 roku. Po jego bezpotomnej śmierci dobra odziedziczył krewny – starosta zgorzelecki, marszałek ziemski Wolf Krzysztof Albrecht von Löben. Gdy był właścicielem Zaręby w 1789 roku została założona kolonia egzulantów - tzw. Dolina Augusty, obecnie Ponikowo oraz kolonia czeskich uciekinierów Löbenlust, obecnie Wesołówka. Kolejni właściciele Zaręby Górnej to: Albrecht Ludwik Erdmann – hrabia von Röder (1785-1790), Karol Wilhelm Erdmann von Röder (1790-1795), Augusta Bogumiła Henryka von Nostitz (1795-1802), baron Henryk von Falkenstein (1804-1806), Fryderyk Ernest von Üchtritz (1806 - 1818), hrabia Vitzthum von Eckstädt (1818-1859), baron von Steinäcker (1865-1880). W latach 1880 -1888 majątek dzierżawił od barona von Hünseberga/Fronberga – Rupprecht z Reichenau w Saksonii. W ciągu kolejnych 3 lat majątek zmieniał czterokrotnie właścicieli. Ostatnim był Vogel von Falkenstein, który posiadał wieś od 1906 roku do II wojny światowej.

Zaręba Dolna – „Nieder Lichtenau” w 1783 roku, po bezpotomnej śmierci ostatniego z rodu von Salza, przeszła w ręce niejakiego pana Kummer, który w tym samym roku przekazał go właścicielowi Zaręby Górnej - Wolfowi Krzysztofowi Albrechtowi von Löben. Od 1784 roku do 1795 roku Zaręba należała do hrabiów von Röder, następnie do Rudolfa Johstona-Kregeborn. Odsprzedał on majątek w 1796 lub 1798 roku Fryderykowi

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Wilhelmowi von Gavel z Lieland. W latach 1802 - 1817 Zaręba Dolna należała do rodu von Hochberg. W 1817 roku wieś nabył kapitan w stanie spoczynku Franciszek Giersberg. Następnie majątek należał do jego krewnego von Tham. W 1849 roku Zarębę nabył Antoni Krzysztof Ferdynand Hugo Seiffert, który przekształcił majątek z lenna w alodium. W 1870 roku właścicielem majątku został Jan Gotfryd Pudlloss. W latach 1882 - 1922 należał on do rodziny Müller, a w okresie międzywojennym do rodziny von Carnap. Ostatnim właścicielem w latach 1930- 1939 był baron Adolf von Carnap.

Zarębę nie omijały zarazy, wojny, klęski żywiołowe. Wieś szczególnie ucierpiała z powodu wojen z husytami. W 1427 roku została przez nich spustoszona. Następnie w latach 1582, 1585 i 1613 wieś nawiedziły epidemie, zbierając śmiertelne żniwo. Swoje apogeum zaraza osiągnęła podczas wojny trzydziestoletniej, gdyż głównymi sprawcami roznoszenia dżumy byli sami żołnierze. W 1632 roku we wsi na dżumę zmarło aż 83 mieszkańców. Ponadto w ciągu 9 lat - od 1639 roku do 1648 roku - księgi metrykalne nie donoszą o jakimkolwiek narodzeniu. Dzieła zniszczenia dopełnił pożar w 1673 roku, podczas którego spłonęły dwa dwory, wiele domostw, a 3 osoby poniosły śmierć.

Wiek XVII i XVIII to okres napływu uciekinierów z Czech oraz Śląska. Zaszczepili oni na tutejszy grunt produkcję płócienniczą. Zaręba do pierwszej połowy XIX wieku była liczącym się ośrodkiem tkactwa chałupniczego.

W XVIII wieku w Zarębie przez co najmniej 80 lat wydobywano torf. Natomiast w latach 40 XIX wieku podjęto próby wydobywania węgla brunatnego. W 1854 roku założono kopalnię „Elżbieta”, w której zamontowano maszynę parową do odwadniania szybów. W 1872 roku uruchomiono kopalnię „Cesarz Wilhelm”. Do niej należały dwa szyby, jeden położony na północ wsi, drugi tzw. „Szyb Rosenberga” znajdował się w Ponikowie. W 1899 roku kopalnię „Cesarz Wilhelm” wykupiła spółka akcyjna eksploatacji węgla brunatnego „Glückauf” założona w 1871 roku przez Hugona von Döbschütz, właściciela olszyńskich kopalni „Henryk” i „Flora”, a następnie kopalni w Zarębie. Tym samym spółka nie posiadała żadnej konkurencji na terenie wsi. Pod koniec lat 20 - tych Spółka dysponowała 4 szybami górniczymi, 2 brykietowniami. Załoga liczyła 750 osób. Wobec wyczerpania się złoża, szyby stopniowo zamykano z wyjątkiem trzech (niem. „Böge”, „Albert”, „Rosenberg”) o coraz mniejszym znaczeniu i od 1925 roku wydobywanie przenoszono w zachodnią część niecki węglowej, na teren Siekierczyna, gdzie uruchomiono, bardzo nowoczesne, jak na owe czasy, szyby „Roberta Gumperta” i „Szczęść Boże”. Dyrekcje i brykietownie pozostały w Zarębie.

W Zarębie Górnej i przyległych do niej terenach – koloniach Wesołówka i Pisaczów oraz w Wielkim Lubańskim Lesie (dziś gmina Platerówka) już w przeszłości wydobywano wysokiej klasy bazalt.

W drugiej połowie XVIII wieku właściciel Zaręby Górnej uruchomił w swoich dobrach na granicy Wesołówki i Pisaczowa kamieniołom, w którym wydobywano bazalt na lokalny rynek. Funkcjonował on do bliżej nieustalonych lat XIX wieku.

W 1884 roku działał opodal Zaręby maleńki kamieniołom, gdzie 2 pracowników ręcznie łupali pięć i szczęścioboczne słupy bazaltu na kostkę brukową.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

W pierwszych dziesięcioleciach XX wieku w Wielkim Lubańskim Lesie czynne były 3 kamieniołomy. Po wyczerpaniu najwcześniej eksploatowanego złoża, niemieckie firmy „Hart Basalt Werke”, „Brüggemann Görlitz” i „Holzamer & Bauer c.o. Lichtenau” podjęły eksploatację na następnych dwóch bazaltowych wzniesieniach. Najpierw na „Kamieniu” (niem. „Steinberg”) zwanym dziś Starym Wyrobiskiem, potem na „Łomnej” (niem. „Ober Steinberg”) – Nowe Wyrobisko. Robotnicy przy pomocy wiertarek na sprężone powietrze, łomów i kilofów kruszyli skałę. Urobek transportowano wąskotorowymi, parowymi i elektrycznymi kolejkami do zakładu przerobczego wybudowanego przy stacji kolejowej w Zarębie Górnej, gdzie wytwarzano tłuścić na nasypy pod tory kolejowe, grysy, kostkę brukową oraz ciosy bazaltowe wykorzystywane w budownictwie.

W okresie II wojny światowej w kamieniołomach tych pracowali więźniowie ze stalagu XVIIIa w Zgorzelcu. Po zakończeniu wojny Polacy kontynuowali wydobywanie. Kopalnie, noszące teraz nazwę Państwowe Kopalnie Bazaltu Nr 104 „Węgliny” w Zarębie Górnej, dostarczały odbudowującemu się krajowi 50 tys. ton skały bazaltowej różnych asortymentów. Od 1949 roku w kamieniołomach pracowali więźniowie z wybudowanego w pobliżu Zakładu Karnego w Zarębie.

Wobec wyczerpywania się złóż w 1960 roku podjęto eksploatację pobliskiej „Bukowej Góry” (Bukowiec) i zrezygnowano z wydobywania bazaltu na „Kamieniu” i na „Łomnej”. Wyrobiska wypełniła woda. Urobek z kamieniołomu na „Bukowej Górze” transportowano do zakładu przerobczego w Zarębie Górnej ciężkimi samochodami. W 1972 roku uruchomiono napowietrzną kolejkę linową usprawniającą dowóz surowca. Na początku lat 80 - tych XX w. Kamieniołomy Skalnych Surowców Drogowych w Zarębie później Kopalnie Surowców Skalnych w Zarębie (kolejne zmiany nazwy tego samego przedsiębiorstwa) z trzech poziomów eksploatacyjnych wydobywały surowiec bazaltowy, który przetwarzano na mieszankę do budowy dróg, grys – komponent do mas bitumicznych i betonowych, a 30 % urobku przeznaczono do produkcji wełny mineralnej. Mieszankę i grys eksportowano do Niemiec.

Na przełomie wieków nastąpił kryzys i w 2003 roku sąd ogłosił upadłość Kopalni Surowców Skalnych w Zarębie, które przejęła jako „Księgniki II” Łużycka Kopalnia Bazaltu w Lubaniu, a następnie od 2011 roku Eurovi Bazaltu S.A.

W 1962 roku na pograniczu Zaręby i Lubania uruchomiono w miejscu starego niewielkiego kamieniołomu o nazwie „Józef”, który w 1967 roku został przejęty przez Miejskie Przedsiębiorstwo Produkcji Materiałów Budowlanych w Warszawie. W 1991 roku kamieniołom przypadł Waleckiemu Przedsiębiorstwu Robót Drogowych „Wałdróg”. W latach 90-tych XX w. kopalnię dotknął kryzys, w wyniku którego została przejęta przez Łużycką Kopalnię Bazaltu w Lubaniu pod nazwą „Księgniki I”.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Pisarczów

Kolonia została założona przez egzulantów po wojnie trzydziestoletniej, ok. 1670 roku. Inne źródła podają wiek XVIII lub wiążą powstanie przysiółka z istniejącym tu już w 1589 roku „Leśnym Młynem”, położonym nad potokiem Gozdnicą zwaną Lubawką, po niemiecku „Schreiberbach”.

Miał to być pierwszy budynek, wokół którego miała powstać osada. Początkowo należał do majątku w Pisarzowicach. Zakupił go w 1590 roku wraz z okolicznymi gruntami ród von Salzów. W latach 1784 - 1788 z inicjatywy hrabiego Ludwika Erdmanna von Röder - właściciela Zaręby Górnej i Dolnej, wybudowano 4 domy. W 1797 roku w Pisarzowie znajdował się młyn, tartak oraz 6 domów, w 1815 roku – 15 domów, a w 1871 roku – 17. Następnie ich liczba zmniejszyła się do 13. Niemiecka nazwa przysiółka – „Schreiberbach”, w dialekcie „Tragsheen” – pochodzi od nazwy potoku, nad którym znajdował się wcześniej wzmiankowany młyn. Spotyka się nazwę „Buschmüle”. W 1948 roku wieś otrzymała urzędową nazwę „Pisarczów” a w 1997 roku zmieniono ją na „Pisarczów”.

Wesołówka

Wieś została założona w 1779 roku przez czeskich uciekinierów jako kolonia Zaręby Górnej. Nazwa wsi „Löbenlust” pochodzi od nazwiska właściciela majątku, szambelana Wolfa von Löben. Wieś się szybko rozwijała, dzięki sąsiedztwu kopalni węgla brunatnego oraz pomocy szambelana, który przekazał drewno na budowę domu oraz zwolnił mieszkańców od płacenia podatku przez 3 lata.

W 1825 roku w kolonii znajdowało się 13 domów i ewangelicka szkoła. Urzędową nazwę otrzymała w 1948 roku.

Ponikowo

Założona została przez egzulantów w 1779 roku. Niemiecka nazwa „Augustenhal” – Doliny Augusty z domu von Ponickau - pochodzi od imienia żony ówczesnego właściciela dóbr szambelana Wolfa von Löben. Po II wojnie światowej spotyka się nazwę „Augustów”, która nawiązywała do historii nazwy przysiółka. W 1948 roku nazwę „Ponikwa” powiązano z rodzowym nazwiskiem żony szambelana. Obecnie nazwa kolonii brzmi „Ponikowo”.

Wyręba

Brak bliższych wiadomości, kiedy i przez kogo założona została wieś Wyręba. Niemiecka nazwa brzmi „Stolzenberg” – 1466 rok, „Stolczenberg” - 1488, „Stolzinberg” – 1494, „Stoltzenberg” i „Stolzenberk” – 1594, w dialekcie „Stulzenberg” – oznacza w dosłownym tłumaczeniu Dumną Górę.

Nazwa ta obowiązywała jeszcze po II wojnie światowej. Od 1948 roku występuje nazwa urzędowa „Wyręba”. Wieś, będąc dobrem rycerskim o mniejszym znaczeniu, przez wiele lat związana była z większym i ważniejszym

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

majątkiem szlacheckim w Sławnikowicach, gdzie w pałacu z XVII/XIX wieku mieściła się siedziba właściciela obu majątków.

Na przełomie XIV i XV wieku należała do Tietzena von Gersdorfa. W 1466 roku wzmiankowany jest właściciel - von Hoberg, a w 1454 roku Benesz von Sor, który sprzedał ją Lorencowi Utmannowi. Po jego bezpotomnej śmierci sukcesorką została żona Małgorzata, która w 1482 roku sprzedała dobra Jerzemu Emerichowi. W latach 1494 - 1580 wieś znajdowała się w rękach zarębiańskiej linii von Salzów. Jej właścicielami byli m.in.: Maciej (Mateusz) von Salza – 1509 rok, bracia Opitz i Güner von Salza.

W 1580 roku ostatni jej właściciel - Prokop von Salza, sprzedał Wyrębę radzie miejskiej Lubania. Pozostawała wsią miejską do 1594 roku. Od rady odkupił ją właściciel Sławnikowic – Fryderyk Młodszy von Tschirnhaus. Jego rodzina władała Wyrębą do początku XVIII stulecia. Najwybitniejszym reprezentantem tej rodziny był Ehrenfried Walter von Tschirnhaus, członek francuskiej „Akademii des Sciences”, założyciel prywatnego towarzystwa naukowego „Museum”, przyjaciel Leibniza, Spinozy i Colberta. Prowadził badania nad otrzymaniem twardej porcelany. Interesował się optyką i skonstruował urządzenie tzw. „pałac zwierciadło”, które topiło znane w owym czasie metale. Badania oraz koszty utrzymania „Museum” doprowadziły do ruiny majątku w Sławnikowicach oraz Wyrębie. Po jego śmierci majątek został zlicytowany. W XVIII i XIX wieku wieś należała prawdopodobnie do właścicieli Sławnikowic. W XIX wieku była w rękach Schüllera – 1825 rok, Fünfstücker – 1870 rok.

Na początku września 1813 roku we wsi rozłożyły się obozem wojska rosyjsko - pruskie pod dowództwem Blüchera.

W zasiedlaniu wsi po II wojnie światowej udział mieli liczni kresowiaczy z okolic Baranowicz, Buczacza, Równego, Kołomyi oraz Tarnopola.

Rudzica

Założenie Rudzicy należy datować na XIII wiek. Tradycja utrzymuje, że pierwszym domem był położony w lesie dom myśliwski. Kolejne domy budowano wokół niego. W ten sposób powstało 7 gospodarstw, miejscową zaś puszcę karczowano pod pola uprawne i pastwiska. Niemiecka nazwa „Pfaffendorf” (Księża wieś) nawiązuje do legendy utrzymującej, iż powstała z inicjatywy duchownego. W średniowieczu wjazd do osady broniła żelazna brama, dlatego też wieś nazywano „Pfaffendorf beim eiserner Tor”. Po przejściu mieszkańców okolicznych wsi na luteranizm, Rudzica pozostała przy wyznaniu katolickim – wieś otrzymała dodatkowe określenie „Katholisch Pfaffendorf”.

Po II wojnie światowej w nawiązaniu do historycznej proveniencji wieś nazywała się „Księżyni”.

Do 1386 r. wieś była dobrem rycerskim i należała do rodziny von Sor, od której odkupił ją lubański klasztor magdalenek. Zakon dobra rudzickie utrzymał w swym posiadaniu aż do II wojny światowej, mimo zagrożenia sekularyzacją na początku XVIII wieku i w czasach Kulturkampf. Kolonię Rudzicy, Wyżne (Hohberg), założyli

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

czescy egzulanci w XVIII wieku. Nazwę nadano jej na cześć baronowej Eleonory Wilhelminy von Hohberg, właścicielki dóbr włosieńskich, na terenie których przysiółek powstał.

W 1427 roku wieś wyekspediowała na wojnę z husytami 30 chłopów – co oznacza, iż w owym czasie była dość dużą liczebnie wsią. W latach 1427 - 1431 wieś została spalona przez husytów. Podczas wojny trzydziestoletniej (1618 - 1648) większość mieszkańców Rudzicy Górnej wymarła w wyniku panującej wówczas dżumy, a w Rudzicy w tym czasie spalił się folwark. W 1712 roku wieś nawiedziła epidemia ospy. Natomiast w 1732 roku obfite deszcze podtopiły wiele gospodarstw. Rudzicę nie ominęły również wojny śląskie i napoleońskie. W 1757 roku we wsi stacjonowały wojska cesarskie z korpusu księcia Arnenberga. W rok później przez wieś przeprowiły się wojska Fryderyka II - króla pruskiego, za którym podążały wojska austriackie. W 1759 roku we wsi główną kwaterę urządził książę Henryk Pruski, brat Fryderyka II, który dysponował armią 30 tysięcy żołnierzy. 30 sierpnia 1813 roku pod Rudzicą pruski major von Boltenstern dopadł francuski oddział z taborami i artylerią. Wzięto wtedy do niewoli 56 żołnierzy francuskich. W Rudzicy stacjonowały również wojska pruskie generała Yorka von Wartenburga, następnie korpus generała Andraulta de Langerona – francuskiego arystokraty w służbie rosyjskiej.

W XVIII wieku i pierwszej połowie XIX wieku Rudzica była jednym z głównych ośrodków przędzy na wschodnich Łużycach. Słynęła także w owym czasie z produkcji instrumentów dętych i skrzypiec. W 1811 roku w Rudzicy prosperował browar, wybudowany przez miejscowego proboszcza – Rönscha. W połowie XIX wieku we wsi mieszkali rzemieślnicy różnej specjalności: 2 kowali, 1 kołodziej, 3 stolarzy, 1 bednarz, 4 szewców, 4 krawców, 1 ślusarz, 1 powroźnik. Oprócz młyna wodnego we wsi funkcjonował młyn do kory dębowej oraz młyn dreptakowy.

Po 1945 roku wieś zasiedlili kresowiaczy z miejscowości Czyszki pod Lwowem, Świrza i Hanaczowa z powiatu Przemysłański, a także z okolic Wilejki i Świącian.

Historyczny układ ruralistyczny sołectw gminy

Historyczny układ ruralistyczny wsi tworzących gminę Siekierczyn charakteryzuje się układem zabudowy typu łańcuchowego - z czytelną strukturą funkcjonalno-przestrzenną. Układ ruralistyczny wsi kształtował się głównie w oparciu o ciekę wodne, gdyż większość wsi położona jest wzdłuż potoków Siekierka, Lipniak, Żarski Potok, Lubawka (Gozdnica). Za szeregiem gospodarstw rozciągają się łąny uprawowe. Gospodarstwa posiadały typowy czworoboczny, zwarty, nierzadko zorientowany układ, charakterystyczny dla frankońskiego stylu zabudowy. Zespół składał się z budynku pełniącego funkcję mieszkalną lub mieszkalno-gospodarczą oraz z zabudowań gospodarczych: obory, stodoły, chlewni, etc.

Początki zachowanej zabudowy sięgają XVIII wieku. Niektóre domostwa pochodzą z I połowy XVIII wieku. Większość budynków stojących w gminie pochodzi jeszcze sprzed II wojny światowej – tereny gminy nie zostały zniszczone w czasie działań wojennych. Ze względu na intensywny rozwój rolnictwa oraz pagórkowate ukształtowanie terenu, ograniczona jest możliwość rozwoju istniejącej zabudowy przemysłowej

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

i mieszkaniowej. Nowe budynki stawiane są na miejscu wcześniej wyburzonych oraz na nowych działkach budowlanych.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to świadectwo działalności mieszkańców danego regionu prowadzonej na przestrzeni wieków, dlatego najpełniej stanowi o jego tożsamości. Składa się z elementów przyrodniczych, ale przede wszystkim z wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Są to zarówno pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobrazy miejskie i wiejskie, kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

Podstawowymi elementami zachowanego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe obiekty, układy przestrzenne i krajobrazowe, zespoły pałacowo – dworsko - parkowe oraz częste układy ulicowe z dość dobrze zachowanymi zagrodami.

Zespoły dworskie, pałacowe z folwarkiem, ogrody

Do jednych z najcenniejszych architektonicznie zasobów dziedzictwa kulturowego, wzbogacających krajobraz przestrzenny gminy Siekierczyn, należą dwory, pałace i parki. Tworzą one tzw. zespoły dworskie z folwarkiem lub pałacowe z folwarkiem, zazwyczaj położone na planie prostokąta. Punktem centralnym zespołu była wyeksponowana siedziba rezydencjonalna. Pozostałe budynki gospodarcze lokowane były na tyłach siedziby. W celu urozmaicenia i upiększenia przestrzeni zakładano parki krajobrazowe, kształtowane w oparciu o rodzimą szatę roślinną i zastany drzewostan. Przykładem takiej zabudowy są zespoły w: Zarębie Górnej, Zarębie Dolnej, Wyrębie oraz Siekierczynie.

Zaręba Dolna

- Zespół pałacowo-folwarczny z parkiem, ul. Bazaltowa 6

Rysunek 3. Pałac w założeniu pałacowo – folwarczno – parkowym w Zarębie Dolnej.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Założenie pałacowo – folwarczno - parkowe posiada jasny, czytelny układ w formie zbliżonej do prostokąta. Od jego wschodniej, parkowej strony, układ został naruszony przez kopalnię bazaltu. Zabudowania folwarczne

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

zlokalizowane są po stronie zachodniej, tworząc zwartą zabudowę w kształcie litery U. Do zespołu należą następujące budynki:

1. Pałac
2. Oficyna mieszkalno - gospodarcza
3. Dom mieszkalno - gospodarczy
4. Stodoła
5. Obora
6. Cielętnik
7. Hydrofornia

Rysunek 4. Mapa zespołu pałacowo-folwarcznego z parkiem, ul. Bazaltowa 6.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Pałac istniał już około 1550 roku. Wzniesiony został najprawdopodobniej w stylu renesansowym przez ród von Salzów. W 1673 roku strawił go pożar. Wraz z nim spłonęły cenne dokumenty – listy lenne, księgi sądowe, etc. W 1832 roku spalił się ponownie, odbudował go w 1846 roku prawie od podstaw Hugo von Seiffert z Berlina i otoczył parkiem. W takim kształcie zachował się do dnia dzisiejszego.

Obecnie jest to budowla dwukondygnacyjna, przykryta dachem dwuspadowym, osadzona na planie prostokąta. Bryła budynku jest zwarta, kubiczna, o małym rozczłonkowaniu. Elewacja frontowa jest dziewięcioosiowa, podzielona na trzy części, w których występują trzy osie okienne. Elewacje urozmaicone są boniowaniem płycinowym w tynku, zwieńczone lukarnami w ozdobnych obramieniach z maskaronami. W narożach znajdują się wieżyczki okryte hełmem z obeliskiem.

W elewacji frontowej wmurowano trzy rodowe herby należące do właścicieli Zaręby Dolnej: von Salzów, von Röderów, trzeci jest nieczytelny. Do wnętrza rezydencji prowadzi umieszczony w elewacji frontowej, w środkowej części centralnej jego osi, kamienny portal wejścia głównego. Osadzone na cokółkach są dwa filary z rzeźbionymi motywami roślinno - okuciovymi. Powyżej znajduje się półkolista arkada z okrągłymi

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

tondami. Układ pałacu jest charakterystyczny dla budowli rezydencjonalnych wznoszonych w owym czasie – XVII w. Obszerna, prostokątna sień (hall) przechodzi w wąską tunelową klatkę schodową. Z sieni wchodzi się do bocznych pomieszczeń.

Uwagę wewnątrz budynku zwracają zachowane kolebkowe i krzyżowe sklepienia. Pałac oddalony jest ok. 100 metrów od drogi głównej, prowadzącej do Lubania i Sulikowa. Do rezydencji prowadzi droga dojazdowa wraz z bramą wjazdową. Bezpośrednio przed budynkiem usytuowano podjazd, zabezpieczony murem oporowym. Przed nim założono ozdobny ogród, a w nim umieszczono fontannę obsadzoną wysokimi drzewami. Na stoku za pałacem znajdują się piwnice. Na ich dachu urządzono taras. Na szczycie, pokrytym starodrzewiem, znajdowała się wieża widokowa, z której można było podziwiać roztaczający się wokół krajobraz.

Zaręba Górna

- Zespół pałacowo – parkowo - folwarczny, ul. Parkowa 2

Rysunek 5. Pałac w Zespole pałacowo – parkowo – folwarczny w Zarębie Górnjej.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Siekierczyn na lata 2017-2023.

Pałac wraz z zabudowaniami folwarcznymi usytuowany jest na terenie dawnego zespołu dworskiego. Został wybudowany w XVI wieku, najpóźniej w latach 20 – tych XVII wieku. W 1673 roku strawił go pożar. Co ciekawe, w tym samym dniu spłonął pałac w Zarębie Dolnej. Został odbudowany w połowie XIX wieku w stylu neogotyckim. Pałac osadzony jest na planie wydłużonego prostokąta. Bryła budynku jest zwarta i regularna. Dwukondygnacyjną budowlę okrywa płaski dwuspadowy dach zakryty krenelażem. Elewacja frontowa podzielona jest na piętnaście osi oraz zrytmizowana jest ciągiem okien na każdej z kondygnacji. W części środkowej umieszczony jest pseudoryzalit, nieco wyższy od korpusu, zwieńczony krenelażem. Uwagę zwraca

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

umieszczony w pseudoryzalicy jednokondygnacyjny portyk, którego trzy filarowe arkady dźwigają zwieńczenie w formie tarasu, ograniczonego balustradą balkonową, z motywem przenikających się kół i stylizowanych liści winorośli. Poniżej tarasu znajduje się główne wejście do budynku, ujęte profilowanym obramieniem i zakończone łukiem tzw. tudorowskim. Naroża korpusu oraz ryzalitu zwieńczają wąskie sterczyny. Urozmaiceniem elewacji frontowej są kształty okien - oprócz prostokątnych, każdej osi jest przyporządkowany okrągły otwór okienny, tzw. okulus, wpisany w koło maswerkowych 5 - liści. Natomiast okna drugiej kondygnacji zdobione są motywami roślinnymi na nadokienniku. We wnętrzu budynku zachowała się parterowa sala neobarokowa oraz stiukowa dekoracja sufitu.

Do pałacu prowadzi brama ozdobiona ceramicznymi medalionami z głowami lwów, zakończona neogotyckim blankowaniem. Opodal znajdują się zachowane zabudowania gospodarcze. Uwagę zwraca wozownia wraz ze stajnią, wybudowana w stylu neogotyku angielskiego.

Pałac znajduje się w północnej części zespołu, przy asfaltowej drodze, prostopadłe do szosy. Otacza go kamienny mur. Budynek gospodarczy usytuowane są w oddaleniu na południowy- wschód od pałacu.

1. Pałac
2. Wozownia ze stajnią
3. Dom ogrodnika
4. Obora
5. Chlewnia
6. Chlewnia, obecnie dom mieszkalny
7. Oficyna zachodnia, obecnie dom mieszkalny

Rysunek 6. Mapa Zespołu pałacowo – parkowo - folwarcznego w Zarebie Górnej, ul. Parkowa 2.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Wyręba

- Zespół dworsko - folwarczno - parkowy

Rysunek 7. Dwór w Zespole dworsko - folwarczno – parkowym w Wyrębie.
Źródło: Materiały własne.

Dwór został wzniesiony na planie prostokąta w 1800 roku. Jest to dwukondygnacyjna budowla, nakryta wysokim naczółkowym dachem, z licznymi szczytami facjatek w połaci dachowej.

W fasadzie tylnej elewacji znajdują się kamienne portale. Zabudowania folwarczne powstały najprawdopodobniej w k. XVIII wieku. Zespół zachował swój pierwotny, czworoboczny układ przestrzenny, z budynkiem bramnym w kierunku pól.

Obiekty sakralne

Początkowo na tradycję religijną wsi tworzących gminę Siekierczyn wpływ miał wiodący ośrodek religii katolickiej - biskupstwo miśnieńskie. W matrykule biskupstwa miśnieńskiego z 1346 roku wymienia się Siekierczyn, Zarębę jako parafie należące do dekanatu lubańskiego, natomiast Rudzicę do dekanatu zgorzeleckiego. Wydarzeniem, które w znaczący sposób zmieniło tradycję religijną regionu, było wystąpienie Marcina Lutra w 1517 roku. W okresie reformacji większość wsi przyjęła luteranizm. Jedynie 11 miejscowości, wśród nich Henryków i Rudzica, pozostały przy tradycji katolickiej. W wyniku tych wydarzeń na terenie gminy można napotkać liczne świadectwa dwóch nurtów religijnych w postaci kościołów, cmentarzy, krzyży przydrożnych.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Siekierczyn

- Kościół ewangelicki, obecnie katolicki pw. Św. Antoniego z Padwy
- Cmentarz przykościelny
- Cmentarz bezwyznaniowy

Rysunek 8. Kościół katolicki pw. Św. Antoniego z Padwy w Siekierczynie.
Źródło: Materiały własne.

Kościół w Siekierczynie należał do grupy świątyń biskupstwa miśnieńskiego istniejących już w 1346 roku. Wówczas, jako kościół parafialny, był podporządkowany dekanatowi lubańskiemu.

W 1502 roku mieszczanie lubańscy wyposażyli świątynię w ołtarz. W 1541 roku wzniesiono budynki gospodarstwa kościelnego i przydzielono mu grunt orny. Sygnaturę wzniesiono w 1559 roku. W niej zawieszono pochodzące z XV wieku dzwony, które zostały podczas I wojny światowej przetopione.

Nowe ufundowano w 1924 roku. Najprawdopodobniej kościół w 1686 roku był remontowany.

Świadczy o tym napis wyryty w belce nad drzwiami wejściowymi; „AMM CSA MNO1686 CE”.

W 1798 roku świątynia była rozbudowana.

Obecny kościół powstał w miejsce starszego. Został wybudowany w latach 1798 - 1800.

Pozostałości wcześniejszej, najprawdopodobniej XVI wiecznej świątyni, zachowały się w partii zachodniej. Budowlę wzniesiono w nurcie „fryderycjańskiego” baroku – funkcjonalnego, oszczędnego, pełnego prostoty i harmonii.

Świątynia jest budowlą dwukondygnacyjną, wolnostojącą, orientowaną, założoną na planie wydłużonego prostokąta. Bryła jest wzbogacona dwoma przedsionkami oraz zakrystią. Korpus budynku przykryty jest

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

dachem naczółkowym, który od strony wschodniej schodzi niżej w formie skarpowanych narożnie masywnych przypór. W zachodniej partii dachu znajduje się ośmioboczna sygnatura, zwieńczona hełmem baniastym. Okna posiadają zróżnicowane kształty i wymiary. Na poziomie górnej kondygnacji - wysmukłe, natomiast na poziomie dolnej – niskie i niewielkich rozmiarów. Uwagę zwraca wyposażenie kościoła: barokowy ołtarz z 2 ćw. XVIII wieku, klasycystyczne organy z warsztatu śląskiego, manierystyczna ambona, dwie chrzcielnice.

Kościół otoczony jest dziewiętnastowiecznym murem i ma charakter budowli kastelowanej. Wraz ze stojącą dawną pastorówką i dawną szkołą przykościelną tworzy zespół kościelny, usytuowany w centrum wsi. Obok wejścia do kościoła, na ścianie po prawej stronie - znajduje się tablica upamiętniająca zmarłych mieszkańców Geibsdorfu i Siekierzyna.

Rysunek 9. Cmentarz przykościelny w pobliżu Kościoła katolickiego pw. Św. Antoniego z Padwy w Siekierzynie.

Źródło: Materiały własne.

Wokół świątyni rozciągał się cmentarz, znacznie poszerzony w XIX wieku. Na nim gmina ewangelicka grzebała swych zmarłych. Na cmentarzu umieszczono również pomnik żołnierzy niemieckich z I wojny światowej.

We wschodniej części Siekierzyna niedaleko od drogi do Sulikowa znajdował się cmentarz urnowy (niem. „Urnenfriedhof”) nazwany również popielnicowym gajem (niem. Urnenhain) gdzie dokonywano ciepłopalnych pochówków urnowych. Najprawdopodobniej grzebano tam bezwyznaniowców. Nazywano ich „freidenkerami” – wolnomyślicielami. Istnieje również przypuszczenie, że chowano tam ofiary zarazy. Obecnie cmentarz nie istnieje. Pozostały tylko słupy, należące do ogrodzenia i bramy. Teren porośnięty jest zielenią.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Rudzica

- Kościół rzymsko - katolicki pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej
- Cmentarz przykościelny
- Cmentarz ewangelicki
- Krzyże przydrożne oraz kapliczki

Rysunek 10. Kościół rzymsko - katolicki pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Rudzicy.
Źródło: Materiały własne.

Kościół rzymsko - katolicki w Rudzicy został wybudowany w 1569 roku na miejscu starszej, romańskiej lub gotyckiej świątyni. W latach 1752 - 1754, z inicjatywy dziekana budziszyńskiego J. Wosky'ego von Bärenstamma, kościół rozbudowano. W takim kształcie przetrwał do czasów obecnych.

Kościół jest budowlą orientowaną, założoną na planie wydłużonego czworoboku, z nie wyodrębnionym prezbiterium zamkniętym półkuliście. Nakryty jest dachem dwuspadowym, z usytuowaną centralnie sygnaturką zakończoną wietrznikiem, na którym widnieje napis „VPAP 1680”. Późnobarokowy wystrój wnętrza kościoła wykonano z polichromowanego drewna. Uwagę zwraca ołtarz główny z 1750 roku oraz ambona z późniejszymi XIX - wiecznymi gipsowymi figurkami.

Dookoła nawy biegną empory. Sufit przykryty jest stiukową dekoracją. W 1810 roku świątynia była remontowana. Brak jednakże szczegółów na temat wykonywanych prac. Podczas kolejnego remontu w 1889 roku rozebrano stary dach kryty gontem i pokryto dachówką, sygnaturkę obito ocynkowaną blachą i obłożono łupkiem, a do przedniej części kościoła dobudowano przedsionek. W przedsionku znajduje się tablica poświęcona pamięci żołnierzy - mieszkańców Rudzicy poległych w wojnie prusko - francuskiej 1870 - 1871 roku. W kościele w Rudzicy znajdują się dwa zachowane dzwony z trzech. Pierwszy, odlany w 1579 roku przez Pawła Rudigera, drugi datowany na XV wiek, pochodzi z odlewni c. Alberta Bierlinga.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Na zewnętrznych elewacjach kościoła oraz otaczającym go murze zostały umieszczone epitafia pochodzące z okresu od końca XVII wieku do połowy XIX wieku. W murze wbudowano również 3 kaplice – prawdopodobnie wotywno oraz kamienny krzyż. Do zespołu kościelnego prowadzi wykonana w 1900 roku żelazna brama.

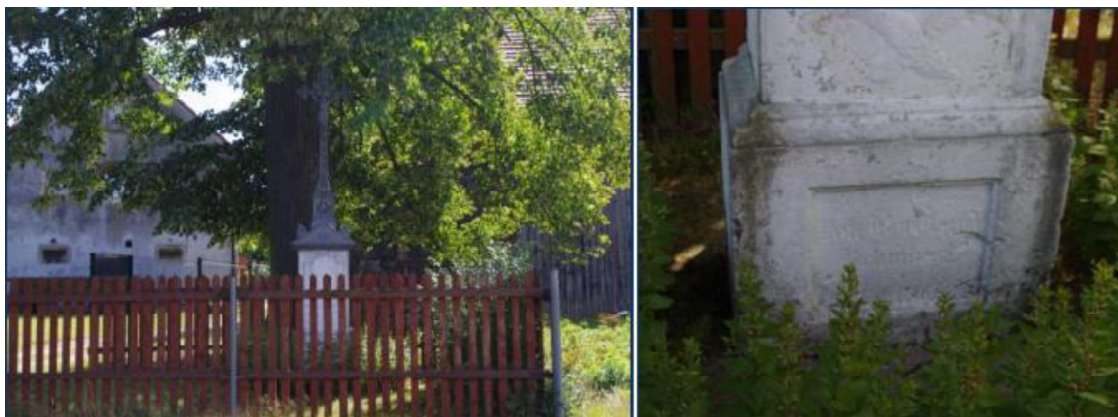
Wokół kościoła, w obrębie murów, znajdował się cmentarz.

Rysunek 11. Cmentarz ewangelicki w Rudzicy.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

W Rudzicy znajdował się kościół ewangelicki wzniesiony w 1855 roku, który w latach siedemdziesiątych XX wieku, decyzją władz komunistycznych gminy, został rozebrany i nie pozostał po nim żaden ślad. Swoich wiernych ewangelicy chowali na oddanym do użytku w 1872 roku cmentarzu położonym w odległości około pół kilometra od kościoła katolickiego. Cmentarz popadł w ruinę. Obecnie czytelny jest układ grobów oraz prowadząca aleja do nieistniejącej już kaplicy.

Rysunek 12. Krzyż przydrożny przy nr 123 w Rudzicy.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

W Rudzicy obserwuje się największą koncentrację krzyży przydrożnych i kapliczek. Wieś w okresie reformacji pozostała przy wyznaniu rzymsko - katolickim. W tym okresie oraz późniejszym parafianie umieszczali krzyże wzdłuż głównego traktu w Rudzicy oraz przy własnych domach mieszkalnych. Na terenie Rudzicy występują krzyże kute z żelaza lub odlewane z żeliwa.

Krzyże kute są pełne na całej powierzchni lub ażurowe. Końce ramion krzyży kutych przybierają m.in. formę liści, serca, lilii, trójliści, półksiężyców, małych krzyży oraz gałek. Natomiast ramiona krzyży ażurowych przyjmują najczęściej formę trójliści. Krzyże żeliwne są szersze od kutych, na końcach ramion mają gałki, a ich powierzchnię zdobią ażurowe ornamenty. Zarówno krzyże kowalskie, jak i żeliwne osadzone są na kamiennym lub betonowych cokole wbitym w ziemię lub zalane w ziemi betonem. Na cokołach występowały inskrypcje. Jednakże w wyniku wielokrotnego malowania cokołu farbą, inskrypcje zawierające m. in. datowanie, z czasem stały się nieczytelne. Po II wojnie światowej część napisów na cokołach została zniszczona. Prawdopodobnie najstarszy z krzyży przydrożnych w Rudzicy pochodzi z 1762 roku. Obecnie na terenie Rudzicy znajduje się 8 krzyży przydrożnych, 2 kapliczki, 2 figurki na cokołach, 1 cokół na którym stał krzyż przydrożny oraz 3 nowe współczesne obiekty.

Rysunek 13. Krzyż pokutny przy nr 127 w Rudzicy.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Szczególnym rodzajem krzyża znajdującego się w Rudzicy jest krzyż pokutny datowany na XIV - XVI wiek. Posiada on kształt krzyża maltańskiego o wymiarach 105 x 92 x 27 cm.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Zaręba

- Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP
- Ewangelicki cmentarz przykościelny

Rysunek 14. Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Zarębie.

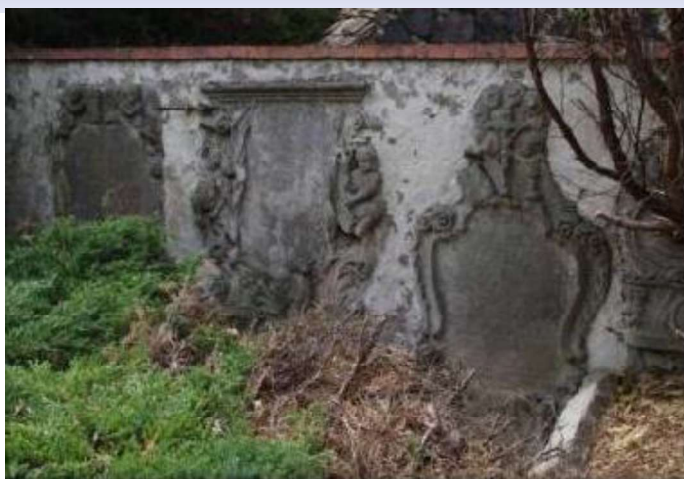
Źródło: <https://parafia-zareba.hekko24.pl/index.php/o-parafii>.

Z „matrykuł miśnieńskich” pochodzi wzmianka, iż w 1346 roku istniał w Zarębie kościół.

Najprawdopodobniej była to budowla gotycka, która swymi początkami mogła sięgać stylu romańskiego. W 1427 roku została zniszczona przez husytów. Odbudował ją w 1430 roku właściciel Zaręby Prokop von Salza. W 1623 roku kościół otrzymał ołtarz. W latach 1684 - 1685 następny właściciel Zaręby Górnej, Zygmunt von Döbschütz, przebudował świątynię. Kolejne remonty miały miejsce w latach 1795 - 1797 oraz w połowie XIX stulecia.

Obecnie kościół to neogotycka świątynia założona na planie prostokąta z dwuspadowym dachem. Fasadę z wejściem do kruchty zdobi schodkowy szczyt. Nad prezbiterium wznosi się czworoboczna wieża nakryta namiotowym dachem. Elewacje boczne wzbogacone są strzelistymi, zamkniętymi ostrołukiem oknami, wyposażonymi w witraże. Wnętrze kościoła utrzymane jest w stylu klasycystycznym. W kościele początkowo znajdowały się 3 dzwony: duży, średni i mały. Obecnie zachował się jedynie średni, odlany w 1606 roku przez Marcina Weigla w Zgorzelcu. Świątynię otacza mur, w obrębie którego znajdował się cmentarz ewangelicki.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Rysunek 15. Epitafia w murze – cmentarz ewangelicki w Zarębie.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Domy przystupowe, szachulec, mur pruski.

Nieodłącznym elementem, decydującym o historycznej, niepowtarzalnej zabudowie wsi, są domy mieszkalne, w których zastosowano tzw. konstrukcję szkieletową. W tej technice elementy konstrukcyjne oddzielone są od wypełnienia wykonanego z mniej wytrzymałego materiału. W polach powstałych w wyniku skrzyżowania, zazwyczaj drewnianej konstrukcji ścian, stosowano różne wypełnienia, np. w postaci trzciny lub słomy zmieszanej z gliną. Wówczas powstawały domy w konstrukcji szachulcowej. Natomiast jeśli wypełnieniem była cegła - tę wersję nazywano murem pruskim. W praktyce, zwłaszcza w wypadku otynkowania ścian, nie można rozróżnić szachulca od pruskiego muru, często więc, zwłaszcza potocznie, używa się tych nazw zamiennie.

Rysunek 16. Dom mieszkalny, Siekierczyn, nr 5.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Rysunek 17. Dom mieszkalny, Siekierzyn, nr 85.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2016 – 2019.

Kolejnym oryginalnym rozwiązaniem jest zastosowanie tzw. przysłupów – pionowych belek przylegających do ścian lub wolnostojących. Te elementy konstrukcyjne przejmowały ciężar z reguły dwuspadowego dachu pokrytego łupkiem, później dachówką. Powstałe wnęki zwieńczone belkami rozporowymi tzw. mieczami tworzyły rząd arkad, względnie arkadowe podcienia. Na terenie wielu wsi gminy Siekierzyn, m. in. Rudzicy, Siekierzyna, Zaręby - można napotkać domy mieszkalne prezentujące ww. elementy konstrukcyjne. Należą one jednak już do mniejszości. Historyczna zabudowa powoli zanika.

Rysunek 18. Dom mieszkalny, Rudzica, nr 89 a.

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2016 – 2019.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Parki, skwery, zieleńce.

Obszar gminy urozmaicony jest licznymi enklawami zieleni. Przede wszystkim są to zabytkowe parki, zieleń występująca na terenie zespołów kościelnych w obrębie cmentarzy, jak również skwery, trawniki, ogrody, zieleń przyuliczna i przydrożna.

Jednym z najcenniejszych założeń zieleni jest postromantyczny park w Zarębie Górnej przy ul. Parkowej o powierzchni 11,8 ha. Założony został w latach 30 - tych XIX wieku, wokół neogotyckiego pałacu.

Z pierwotnego układu zachowały się pojedyncze drzewa, aleja lipowa od strony południowozachodniej oraz stawy – element dawnego układu wodnego.

Rysunek 19. Park w Zarębie Górnej ul. Parkowa.

Źródło: <http://www.siekierczyn.pl/gmina/download/zobaczyc-warto.pdf>

W Zarębie Dolnej przed pałacem został założony rodzaj ogrodu ozdobnego na regularnym planie, przybliżonym do umiarkowanego prostokąta. Powstał on najprawdopodobniej w okresie rozbudowy pałacu w poł. XIX wieku. Teren ten po wschodniej stronie został zamknięty budynkiem gospodarczym, od strony północnej otoczony jest murem. Dalej, w kierunku wschodnim, teren mógł być wykorzystywany w celu uprawy warzyw. Centralnym elementem ogrodu była fontanna założona na okrągłej platformie. Po południowej stronie rezydencji znajduje się wzgórze, które na pocz. XX wieku zostało zalesione i zaadaptowane na cele rekreacyjne. Na wzgórzu wzniesienia umieszczono wieżę widokową.

5.2.4. Zasoby przyrodnicze

Do obiektów chronionych ze względu na zasoby przyrodnicze na terenie Gminy Siekierczyn należą pomniki przyrody oraz jeden użytek ekologiczny.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Tabela 4. Pomniki przyrody na terenie Gminy Siekierczyn.

Lp.	Miejscowość	Rodzaj pomnika	Data ustanowienia	Położenie
1	Siekierczyn	Klon jawor (Jawor) - <i>Acer pseudoplatanus</i>	2000-08-29	Pomnikowy klon znajduje się przy między stawami przy drodze asfaltowej przebiegającej między posesjami nr 163 i 165
2	Siekierczyn	Klon jawor (Jawor) - <i>Acer pseudoplatanus</i>	2000-08-29	Pomnik znajduje się przy drodze asfaltowej tuż obok odejścia od niej drogi wjazdowej na posesję nr 186
3	Siekierczyn	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	2000-08-29	Pomnik znajduje się przy drodze asfaltowej naprzeciw posesji nr 5
4	Siekierczyn	Cypryśk groszkowy - <i>Chamaecyparis pisifera</i>	2000-08-29	Pomnik rośnie w centralnej części cmentarza znajdującego się na terenie parafii
5	Siekierczyn	Żywotnik zachodni - <i>Thuja occidentalis</i>	2000-08-29	Pomnik rośnie przy wschodnim murze cmentarza znajdującego się na terenie parafii
6	Siekierczyn	Cypryśk groszkowy - <i>Chamaecyparis pisifera</i>	2000-08-29	Pomnik rośnie przy północnym murze cmentarza znajdującego się na terenie parafii
7	Siekierczyn	Szpaler 3 drzew : Grab pospolity (<i>Carpinus betulus</i>)	2000-08-29	Pomnikowy szpaler zlokalizowany jest w pobliżu posesji nr 409
8	Siekierczyn	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	2000-08-29	Pomnikowy dąb znajduje się na terenie posesji nr 350
9	Siekierczyn	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	2000-08-29	Pomnikowy dąb rośnie przy drodze asfaltowej naprzeciw posesji nr 248
10	Siekierczyn	Lipa holenderska - <i>Tilia xeuropaea</i>	2000-08-29	Pomnikowa lipa rośnie na terenie posesji nr 339A, za budynkiem mieszkalnym
11	Siekierczyn	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - <i>Acer platanoides</i>	2000-08-29	Pomnikowy klon znajduje się w składzie szpalera wzdłuż trasy 357, ok. 50 m na południowy - zachód od budynku nr 306i
12	Zaręba	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	2000-08-29	Pomnik rośnie przy drodze asfaltowej, ok. 30 m od zabudowań posesji Rolnicza 8
13	Zaręba	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - <i>Acer platanoides</i>	2000-08-29	Pomnikowy klon znajduje się ok. 25 m na północny zachód od domu mieszkalnego przy ul. Kolejowej 4
14	Zaręba	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	2000-08-29	Pomnikowa lipa usytuowana jest nieopodal drogi gruntowej, naprzeciw zabudowań przy ul. Konopnickiej 3
15	Zaręba	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	2000-08-29	Pomnik znajduje się przy ul. Parkowej, ok. 15 m na wschód od jej skrzyżowania z ul. Spacerową
16	Zaręba	Szpaler 2 drzew - Kasztanowiec biały	2000-08-29	Pomnikowy szpaler usytuowany jest przy ul. Parkowej na posesjach nr 2 i 2A

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

		(Aesculus hippocastanum), Jesion wyniosły		
17	Zaręba	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2000-08-29	Pomnik znajduje się w obrębie placu zabaw zlokalizowanego na terenie posesji przy ul. Parkowej 2
18	Zaręba	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	2000-08-29	Pomnikowy jesion znajduje się na terenie posesji przy ul. Parkowej 2, tuż obok bramy wjazdowej
19	Zaręba	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	2000-08-29	Pomnik znajduje się tuż obok placu zabaw na terenie posesji zlokalizowanej przy ul. Parkowej 2
20	Zaręba	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	2000-08-29	Pomnik znajduje się przy skrzyżowaniu ulic Parkowej i Spacerowej, naprzeciw bramy wjazdowej na posesję Parkowa 2
21	Zaręba	Wiąz szypułkowy - Ulmus laevis (Ulmus pedunculata, Ulmus effusa)	2000-08-29	Pomnikowy wiąz usytuowany jest w parku przy ul. Parkowej, nieopodal południowo - zachodniego brzegu parkowego stawu
22	Zaręba	Aleja 2 drzew - Lipa drobnolistna (Tilia cordata), Dąb szypułkowy (Quercus robur)	2000-08-29	Pomnik usytuowany w parku przy ścieżce, ok. 25 m na południowy - wschód od stawu
23	Zaręba	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - Acer platanoides	2000-08-29	Pomnikowy klon rośnie na terenie parku, w odległości ok. 40 m od budynku usytuowanego przy ul. Parkowej 5
24	Zaręba	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2000-08-29	Pomnik znajduje się tuż obok drogi przebiegającej przez park usytuowany przy ul. Parkowej, ok. 35 m od stawu parkowego
25	Zaręba	Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - Aesculus hippocastanum	2000-08-29	Pomnik znajduje się na terenie posesji przy ul. Wyszyńskiego 49
26	Zaręba	Lipa drobnolistna - Tilia cordata	2000-08-29	Pomnikowa lipa rośnie przy drodze gruntowej w połowie odległości między dworcem kolejowym, a budynkiem mieszkalnym przy ul. Kolejowej 4
27	Zaręba	Klon jawor (Jawor) - Acer pseudoplatanus	2000-08-29	Pomnik znajduje się przy odejściu od ul. Wyszyńskiego drogi gruntowej prowadzącej do posesji nr 49
28	Zaręba	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2000-08-29	Pomnik usytuowany jest przy ul. Bazaltowej ok. 45 m od zabudowań posesji nr 4
29	Zaręba	Klon jawor (Jawor) - Acer pseudoplatanus	2000-08-29	Pomnikowy klon rośnie na terenie parku znajdującego się w obrębie posesji przy ul. Bazaltowej 3B, ok. 60 m w kierunku południowym od budynku mieszkalnego

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

30	Zaręba	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	2000-08-29	Pomnikowa lipa usytuowana jest przy drodze gruntowej przebiegającej przez park znajdujący się w obrębie posesji Bazaltowa 3B
31	Zaręba	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	2000-08-29	Pomnikowa lipa znajduje się nieopodal południowego wejścia do parku przylegającego do ul. Parkowej
32	Rudzica	Lipa holenderska - <i>Tilia xeuropaea</i>	2000-08-29	Pomnik znajduje się w zachodnim narożniku posesji nr 83
33	Rudzica	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	2000-08-29	Pomnikowy jesion znajduje się tuż obok budynku Ochotniczej Straży Pożarnej
34	Rudzica	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	2000-08-29	Pomnikowa lipa usytuowana jest na polanie pomiędzy budynkami nr 39 i 40
35	Rudzica	Szpaler 5 drzew - Lipa szerokolistna (<i>Tilia platyphollos</i>) - 2 sztuki, Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>) - 3 sztuki	2000-08-29	Pomnikowy szpaler rozciąga się wzdłuż boiska sportowego naprzeciw posesji nr 27
36	Rudzica	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	2000-08-29	Pomnik znajduje się na terenie posesji nr 147
37	Rudzica	Brzoza brodawkowata (Brzoza zwistła) - <i>Betula pendula</i>	2000-08-29	Pomnikowa brzoza znajduje się na trasie Rudzica - Siekierczyn (na południowej stronie wsi), ok. 120 m na wschód od linii wysokiego napięcia
38	Wesołówka	Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - <i>Aesculus hippocastanum</i>	2000-08-29	Pomnikowy kasztanowiec rośnie w lesie, przy drodze asfaltowej odchodzącej na północ od szosy biegnącej z Siekierczyna do Wesołówki (ok. 110 m od skrzyżowania)
39	Wesołówka	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	2000-08-29	Pomnikowa lipa rośnie przy szosie biegnącej z Siekierczyna, ok. 50 m przed pierwszymi zabudowaniami Wesołówki
40	Wyręba	Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - <i>Aesculus hippocastanum</i>	2000-08-29	Pomnikowy kasztanowiec znajduje się na terenie posesji nr 6
41	Kolonia Pisaczów	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	2000-08-29	Pomnikowy jesion znajduje się na terenie posesji nr 14
42	Kolonia Pisaczów	Wiąz pospolity (Wiąz polny) - <i>Ulmus minor</i>	2000-08-29	Pomnikowy wiąz rośnie przy szosie prowadzącej z Pisaczowa w kierunku południowo - zachodnim, ok. 250 m od posesji nr 15
43	Kolonia Ponikowo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	2000-08-29	Pomnikowy dąb znajduje się w przysiółku Ponikowo, ok. 35 m na wschód od szosy i 75 m na północ od zabudowań

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

44	Rudzica	Grupa 3 drzew - Głóg dwuszyjkowy (Crataegus oxyacantha), Katalpa żółtokwiatowa (Catalpa ovata)	2000-08-29	Pomnikowe drzewa znajdują się na terenie posesji nr 135
45	Siekierzyn	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-06-29	Pomnik znajduje się przy drodze wjazdowej na posesję nr 4
46	Siekierzyn	Jesion wyniosły - Fraxinus excelsior	2001-06-29	Pomnik znajduje się przy mostku, ok. 50 m od budynku nr 180
47	Siekierzyn	Dąb czerwony - Quercus rubra	2001-06-29	Pomnikowy dąb stoi tuż przy drodze wjazdowej na posesję nr 186
48	Siekierzyn	Aleja 45 drzew - Lipa drobnoistna (Tilia cordata) - 43 sztuki, Klon jawor (Acer pseudoplatanus) - 2 sztuki	2001-06-29	Pomnikowa aleja rośnie wzdłuż północnej szosy prowadzącej z Siekierzyna do Wesołówki, pomiędzy stawami
49	Siekierzyn	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2004-08-28	Pomnikowy dąb rośnie nieopodal kościoła, w sąsiedztwie krzyża
50	Siekierzyn	Wiąz pospolity (Wiąz polny) - Ulmus minor	2001-06-29	Pomnikowy wiąz znajduje się przy szosie biegnącej do Pisaczowa, ok. 500 m od ostatnich zabudowań Zaręby
51	Zaręba	Wiąz pospolity (Wiąz polny) - Ulmus minor	2001-06-29	Pomnikowy wiąz znajduje się przy szosie biegnącej do Pisaczowa, ok. 440 m od ostatnich zabudowań Zaręby
52	Zaręba	Wiąz pospolity (Wiąz polny) - Ulmus minor	2001-06-29	Pomnik rośnie przy ul. Piaskowej, ok. 20 m na północ od budynku nr 13
53	Zaręba	Klon jawor (Jawor) - Acer pseudoplatanus	2001-06-29	Pomnik rośnie przy ul. Piaskowej, w jej rozwidleniu, pomiędzy posesjami nr 10 i 13
54	Zaręba	Lipa szerokolistna - Tilia platyphyllos	2001-06-29	Pomnik znajduje się przy ul. Kolejowej 2, naprzeciw dworca kolejowego
55	Zaręba	Klon jawor (Jawor) - Acer pseudoplatanus	2001-06-29	Pomnikowy klon znajduje się na terenie parafii, na zachód od kościoła
56	Zaręba	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-06-29	Pomnik znajduje się na terenie parku zlokalizowanego przy ul. Parkowej 2, w pobliżu drogi gruntowej w odległości ok. 25 m na wschód od skrzyżowania z ul. Spacerową
57	Zaręba	Grupa 3 drzew - Dąb szypułkowy (Quercus robur)	2001-06-29	Pomnikowe dęby znajdują się tuż obok budynku zlokalizowanego na posesji przy ul. Parkowej 2
58	Zaręba	Dąb szypułkowy - Quercus robur	2001-06-29	Pomnik znajduje się przy rozwidleniu ul. Bazaltowej, ok. 40 m na północ od torów kolejowych
59	Wyręba	Szpaler 11 drzew- Kasztanowiec biały (Aesculus hippocastanum) - 10 sztuk,	2001-06-29	Pomnikowe kasztanowce usytuowane są wzdłuż drogi asfaltowej przy posesji nr 6

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

		Kasztanowiec czerwony (Aesculus x carnea) - 1 sztuka		
60	Siekierczyn	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - Fagus sylvatica	1994-06-09	Pomnikowy buk znajduje się przy chodniku na wysokości budynku mieszkalnego nr 4

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody.

5.2.5. Zestawienie obiektów z terenu Gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego

Wykaz zabytków na terenie Gminy Siekierczyn wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027

Tabela 5. Wykaz zabytków na terenie Gminy Siekierzyn wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego.

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Numer	Rodzaj obiektu	Numer rejestru	Data wpisu
1	RUDZICA	kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej			kościół	A/2053/942	11.09.1961
2	SIEKIERCZYN	Kościół ewangelicki ob. katolicki p.w św. Antoniego z Padwy,			kościół	A/1504	27.05.2010
3	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		5 (3?)	dom mieszkalny	1500	25.01.1966
4	ZARĘBA DOLNA	pałac	Bazaltowa	6 lub 3	pałac	267	10.05.1951
5	ZARĘBA GÓRNA	Zespół pałacowo - parkowy z folwarkiem	Parkowa	181	zespół	473/A/05/1-3	31.01.2005
6	ZARĘBA GÓRNA	pałac	Parkowa	2	pałac	473/A/05/1-3	31.01.2005
7	ZARĘBA GÓRNA	oficyna zach. w zespole pałacowo - parkowym (dom ogrodnika)	Parkowa	4	oficyna	473/A/05/1-3	31.01.2006
8	ZARĘBA GÓRNA	brama wjazdowa w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	2-4	brama	473/A/05/1-3	31.01.2006
9	ZARĘBA GÓRNA	wozownia ze stajnią w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy	473/A/05/1-3	31.01.2006
10	ZARĘBA GÓRNA	tuczarnia w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy	473/A/05/1-3	31.01.2006
11	ZARĘBA GÓRNA	obora w zespole pałacowo - parkowym z folwarkiem	Parkowa	4	gospodarczy	473/A/05/1-3	31.01.2006
12	ZARĘBA GÓRNA	chlewnia w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy	473/A/05/1-3	31.01.2006

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027

13	ZARĘBA GÓRNA	stodoła w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy	473/A/05/1-3	31.01.2006
14	ZARĘBA GÓRNA	park w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	2-4	park	473/A/05/1-3	31.01.2007
15	ZARĘBA	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP			kościół	A/6049/1-3	08.06.2017
16	ZARĘBA	cmentarz przykościelny, d. ewangelicki			cmentarz	A/6049/1-3	08.06.2017
17	ZARĘBA	mur otaczający teren przykościelny			mur	A/6049/1-3	08.06.2017

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Jeleniej Górze.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m. in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od ww. obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Prace mające charakter bieżącej konserwacji, np. odświeżanie ścian we wnętrzu obiektu bez zmiany ich kolorystyki i wymiany tynków, miejscowa wymiana instalacji np. gniazd elektrycznych, kranów itp., wymiana powojennego wystroju wewnątrz bez naruszania zabytkowej substancji obiektu, nie wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, jedynie zgłoszenia właściwemu konserwatorowi.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

5.2.6. Zestawienie obiektów z terenu Gminy Siekierczyn wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Ewidencja zabytków, w brzmieniu ww. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282), art. 21, jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Ewidencja zabytków jest uporządkowanym zbiorem opracowań, wykonywanym wg jednorodnych wzorców, stanowiącym podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Natomiast gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) danej gminy.

Za kryteria decydujące o wpisie obiektu do ewidencji przyjęto:

- czas powstania – nie później niż lata 50 XX w.;
- stopień zachowania walorów zabytkowych;
- funkcję obiektu i wpływ jego formy na ogólny charakter zabudowy miejscowości;
- wartość historyczną, artystyczną i naukową.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Na podstawie wizji terenowej wykonanej w 2020 r. stwierdzono, iż wszystkie obiekty znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków w 2016 r. znajdują się nadal w terenie. Łącznie 307 obiektów.

Zmienił się stan techniczny niektórych budynków.

Tabela 6. Gminna ewidencja zabytków Gminy Siekierczyn.

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Numer	Rodzaj obiektu
1	NOWA KARCZMA	dom mieszkalny		1	dom mieszkalny
2	NOWA KARCZMA	dom mieszkalno - gospodarczy		4	dom mieszkalny
3	NOWA KARCZMA	dom mieszkalno - gospodarczy		5	dom mieszkalny
4	NOWA KARCZMA	dom mieszkalno - gospodarczy		6	dom mieszkalny
5	NOWA KARCZMA	dom mieszkalny		10	dom mieszkalny
6	NOWA KARCZMA	dom mieszkalny		16	dom mieszkalny
7	NOWA KARCZMA	dom mieszkalno - gospodarczy		18	dom mieszkalny
8	NOWA KARCZMA	dom mieszkalny		29	dom mieszkalny
9	NOWA KARCZMA	dom mieszkalny		43	dom mieszkalny
10	PISACZÓW	dom mieszkalno - gospodarczy		1	dom mieszkalny
11	PISACZÓW	dom mieszkalny		6	dom mieszkalny
12	PISACZÓW	dom mieszkalny		10	dom mieszkalny
13	PONIKOWO	dom mieszkalny		8	dom mieszkalny
14	RUDZICA	kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej			kościół
15	RUDZICA	cmentarz dawniej ewangelicki obecnie katolicki, przykościelny			cmentarz
16	RUDZICA	kapliczka I w murze cmentarnym, przykościelnym			kaplica
17	RUDZICA	kapliczka II w murze cmentarnym, przykościelnym			kaplica
18	RUDZICA	kapliczka III w murze cmentarnym, przykościelnym			kaplica
19	RUDZICA	cmentarz ewangelicki			cmentarz
20	RUDZICA	dom mieszkalny		3	dom mieszkalny
21	RUDZICA	dom mieszkalny		17	dom mieszkalny
22	RUDZICA	dom mieszkalny		19	dom mieszkalny
23	RUDZICA	dom mieszkalny		20	dom mieszkalny
24	RUDZICA	dom mieszkalny		22	dom mieszkalny
25	RUDZICA	dom mieszkalny		30	dom mieszkalny
26	RUDZICA	zagroda		30	gospodarczy
27	RUDZICA	dom mieszkalny		31	dom mieszkalny
28	RUDZICA	dom mieszkalny		35	dom mieszkalny
29	RUDZICA	dom mieszkalny		37	dom mieszkalny

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

30	RUDZICA	budynek gospodarczy		37	gospodarczy
31	RUDZICA	dom mieszkalny		42	dom mieszkalny
32	RUDZICA	dom mieszkalny		43	dom mieszkalny
33	RUDZICA	budynek gospodarczy		43	gospodarczy
34	RUDZICA	dom mieszkalny		57	dom mieszkalny
35	RUDZICA	dom mieszkalny		61	dom mieszkalny
36	RUDZICA	stodoła		61	gospodarczy
37	RUDZICA	dom mieszkalny		62	dom mieszkalny
38	RUDZICA	dom mieszkalny		63	dom mieszkalny
39	RUDZICA	dom mieszkalny		65	dom mieszkalny
40	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		68	dom mieszkalny
41	RUDZICA	dom mieszkalny		69	dom mieszkalny
42	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		70	dom mieszkalny
43	RUDZICA	dom mieszkalny		72	dom mieszkalny
44	RUDZICA	dom mieszkalny		77	dom mieszkalny
45	RUDZICA	dom mieszkalny		78	dom mieszkalny
46	RUDZICA	dom mieszkalny		79	dom mieszkalny
47	RUDZICA	dom mieszkalny		81	dom mieszkalny
48	RUDZICA	dom mieszkalny		89	dom mieszkalny
49	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		96	dom mieszkalny
50	RUDZICA	dom mieszkalny		97 a	dom mieszkalny
51	RUDZICA	dom mieszkalny		97	dom mieszkalny
52	RUDZICA	dom mieszkalny		109	dom mieszkalny
53	RUDZICA	dom mieszkalny		113	dom mieszkalny
54	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		117	dom mieszkalny
55	RUDZICA	dom mieszkalny		119	dom mieszkalny
56	RUDZICA	dom mieszkalno-gospodarczy		123	dom mieszkalny
57	RUDZICA	dom mieszkalny		124	dom mieszkalny
58	RUDZICA	dom mieszkalny		126	dom mieszkalny
59	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		127	dom mieszkalny
60	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		131	dom mieszkalny
61	RUDZICA	plebania		133	plebania
62	RUDZICA	dom mieszkalny		134	dom mieszkalny
63	RUDZICA	szkoła, ob. dom mieszkalny		135	świątelnia wiejska
64	RUDZICA	dom mieszkalny		143	dom mieszkalny
65	RUDZICA	dom mieszkalny		145	dom mieszkalny
66	RUDZICA	dom mieszkalno - gospodarczy		150	dom mieszkalny
67	RUDZICA	dom mieszkalny		155	dom mieszkalny
68	RUDZICA	dom mieszkalny		156	dom mieszkalny
69	RUDZICA	dom mieszkalny		169	dom mieszkalny
70	RUDZICA	stodoła		169	gospodarczy
71	RUDZICA	dom mieszkalny		170	dom mieszkalny
72	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Na przeciw nr 14		Krzyż
73	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Na przeciw nr 87		Krzyż
74	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Pomiędzy nr 17 i 20		Krzyż
75	RUDZICA	Figurka Jezusa Chrystusa - Cokół	Przy kościele p.w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej		Kaplica
76	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Przy nr 8		Krzyż
77	RUDZICA	Figurka Ojca Pio - Cokół	Na przeciw nr 34		Kaplica
78	RUDZICA	Kapliczka	Przy nr 43		Kaplica
79	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Przy nr 57		Krzyż

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

80	RUDZICA	Kapliczka	Przy nr 96		Kaplica
81	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Przy nr 123		Krzyż
82	RUDZICA	Krzyż pokutny	Przed nr 127		Krzyż
83	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Przy nr 127		Krzyż
84	RUDZICA	Krzyż przydrożny	Przy nr 168		Krzyż
85	RUDZICA	cokół krzyża przydrożnego	Za nr 117		Krzyż
86	SIEKIERCZYN	Kościół ewangelicki ob. katolicki pw. św. Antoniego z Padwy,			kościół
87	SIEKIERCZYN	cmentarz przykościelny, ewang./ katolicki (stara część)			cmentarz
88	SIEKIERCZYN	Cmentarz bezwyznaniowy			cmentarz
89	SIEKIERCZYN	mur cmentarny			mur
90	SIEKIERCZYN	brama cmentarna			inny
91	SIEKIERCZYN	Gminny Ośrodek Kultury		1	publiczny
92	SIEKIERCZYN	zespół dworsko - folwarczny		1-1 a	zespół
93	SIEKIERCZYN	dom mieszkalno - gospodarczy		1a	dom mieszkalny
94	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		1a	dom mieszkalny
95	SIEKIERCZYN	budynek gospodarczy		1a	gospodarczy
96	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny ob. szkoła		2	dom mieszkalny
97	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		5 (3?)	dom mieszkalny
98	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		4	dom mieszkalny
99	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		5	dom mieszkalny
100	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		7	dom mieszkalny
101	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		9	dom mieszkalny
102	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		13	dom mieszkalny
103	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny obecnie poczta		15	dom mieszkalny
104	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		17	dom mieszkalny
105	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		22	dom mieszkalny
106	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		28	dom mieszkalny
107	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		29	dom mieszkalny
108	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		57	dom mieszkalny
109	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		59	dom mieszkalny
110	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		77	dom mieszkalny
111	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		85	dom mieszkalny
112	SIEKIERCZYN	stodoła		85	gospodarczy
113	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny /dawny gasthaus/		106	dom mieszkalny
114	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		124	dom mieszkalny
115	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		131	dom mieszkalny
116	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		155	dom mieszkalny
117	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		158	dom mieszkalny
118	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		161	dom mieszkalny
119	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		162	dom mieszkalny
120	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		167	dom mieszkalny
121	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		170	dom mieszkalny
122	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		178	dom mieszkalny
123	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		179	dom mieszkalny
124	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		185	dom mieszkalny
125	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		187	dom mieszkalny
126	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		196	dom mieszkalny
	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		212	dom mieszkalny

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

127	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		213	dom mieszkalny
128	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		215	dom mieszkalny
129	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		219	dom mieszkalny
130	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		223	dom mieszkalny
131	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		228	dom mieszkalny
132	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		229	dom mieszkalny
133	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		232	dom mieszkalny
134	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		234	dom mieszkalny
135	SIEKIERCZYN	gospodarczy		234	gospodarczy
136	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		241	dom mieszkalny
137	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		244	dom mieszkalny
138	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		246	dom mieszkalny
139	SIEKIERCZYN	stodoła w zagrodzie		246	dom mieszkalny
140	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		247	dom mieszkalny
141	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		249	dom mieszkalny
142	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		253	dom mieszkalny
143	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		258	dom mieszkalny
144	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		266	dom mieszkalny
145	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		270	dom mieszkalny
146	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		272	dom mieszkalny
147	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		273	dom mieszkalny
148	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		274	dom mieszkalny
149	SIEKIERCZYN	Dom Ludowy		275	dom weselny
150	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		277	dom mieszkalny
151	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		278	dom mieszkalny
152	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		280	dom mieszkalny
153	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		285	dom mieszkalny
154	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		288	dom mieszkalny
155	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		290	dom mieszkalny
156	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		299	dom mieszkalny
157	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		307	dom mieszkalny
158	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		310	dom mieszkalny
159	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		314	dom mieszkalny
160	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		319	dom mieszkalny
161	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		324	dom mieszkalny
162	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		331	dom mieszkalny
163	SIEKIERCZYN	stodoła w zagrodzie		331	gospodarczy
164	SIEKIERCZYN	dom mieszkalno - gospodarczy		331	dom mieszkalny
165	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		332	dom mieszkalny
166	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		342a	dom mieszkalny
167	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		343	dom mieszkalny
168	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		344	dom mieszkalny
169	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		345	dom mieszkalny
170	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		350	dom mieszkalny
171	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		370	dom mieszkalny
172	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		371	dom mieszkalny
173	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		375	dom mieszkalny
174	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		376	dom mieszkalny
175	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		385	dom mieszkalny
176	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		387.	dom mieszkalny
177	SIEKIERCZYN	dom mieszkalno - gospodarczy		393	dom mieszkalny
178	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		394	dom mieszkalny
179	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		397	dom mieszkalny

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

180	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny SKR		399	dom mieszkalny
181	SIEKIERCZYN	stodoła SKR		399	gospodarczy
182	SIEKIERCZYN	budynki gospodarcze w zagrodzie		399	gospodarczy
183	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		406	dom mieszkalny
184	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		409	dom mieszkalny
185	SIEKIERCZYN	dom mieszkalny		410	dom mieszkalny
186	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		6	dom mieszkalny
187	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		10	dom mieszkalny
188	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		12	dom mieszkalny
189	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		13	dom mieszkalny
190	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		14	dom mieszkalny
191	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		23	dom mieszkalny
192	WESOŁÓWKA	dom mieszkalno - gospodarczy		37	dom mieszkalny
193	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		49	dom mieszkalny
194	WESOŁÓWKA	dom mieszkalny		58	dom mieszkalny
195	WYRĘBA	zespół dworsko - folwarczno - parkowy			zespół
196	WYRĘBA	budynki gospodarcze		5	gospodarczy
197	WYRĘBA	dawny dwór obecnie dom mieszk.		6	dwór
198	WYRĘBA	obora obecnie dom mieszk.		6	gospodarczy
199	WYRĘBA	budynek bramny			inne
200	WYRĘBA	dawna oficyna mieszkalna		1	dom mieszkalny
201	WYRĘBA	dawna oficyna mieszkalna		2	dom mieszkalny
202	WYRĘBA	dawna oficyna mieszkalna		3	dom mieszkalny
203	WYRĘBA	stodoła		3	gospodarczy
204	WYRĘBA	dom mieszkalny		8	dom mieszkalny
205	WYRĘBA	stajnia		16	gospodarczy
206	WYRĘBA	dom mieszkalny		20	dom mieszkalny
207	WYRĘBA	dom mieszkalny		23	dom mieszkalny
208	WYRĘBA	stodoła		26	gospodarczy
209	WYRĘBA	dom mieszkalny		27	dom mieszkalny
210	WYRĘBA	transformator			transformator
211	WYRĘBA	dom mieszkalny		46	dom mieszkalny
212	ZARĘBA DOLNA	zespół pałacowo - parkowy	Bazaltowa	6	zespół
213	ZARĘBA DOLNA	pałac	Bazaltowa	6 lub 3	pałac
214	ZARĘBA DOLNA	oficyna mieszkalno - gospodarcza w zespole pałacowo - parkowym	Bazaltowa	6	oficyna
215	ZARĘBA DOLNA	stodoła w zespole pałacowo - parkowym	Bazaltowa	6	gospodarczy
216	ZARĘBA DOLNA	obora w zespole pałacowo - parkowym z folwarkiem	Bazaltowa	6	gospodarczy
217	ZARĘBA DOLNA	cielętnik w zespole pałacowo - parkowym	Bazaltowa	6	gospodarczy
218	ZARĘBA DOLNA	hydrofornia w zespole pałacowo - parkowym	Bazaltowa	6	inne
219	ZARĘBA DOLNA	park w zespole pałacowo - parkowym	Bazaltowa	6	park
220	ZARĘBA DOLNA	dom mieszkalno - gospodarczy	Bazaltowa	4	dom mieszkalny
221	ZARĘBA DOLNA	dom mieszkalny	Bazaltowa	1	dom mieszkalny
222	ZARĘBA DOLNA	dom mieszkalny	Bazaltowa	3	dom mieszkalny
223	ZARĘBA GÓRNA	zespół pałacowo - parkowy z folwarkiem	Parkowa	181	zespół
224	ZARĘBA GÓRNA	pałac	Parkowa	2	pałac

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

225	ZARĘBA GÓRNA	oficyna zach. w zespole pałacowo - parkowym (dom ogrodnika)	Parkowa	4	oficyna
226	ZARĘBA GÓRNA	brama wjazdowa w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	2-4	brama
227	ZARĘBA GÓRNA	wozownia ze stajnią w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy
228	ZARĘBA GÓRNA	tuczarnia w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy
229	ZARĘBA GÓRNA	obora w zespole pałacowo - parkowym z folwarkiem	Parkowa	4	gospodarczy
230	ZARĘBA GÓRNA	chlewnia w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy
231	ZARĘBA GÓRNA	stodoła w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	4	gospodarczy
232	ZARĘBA GÓRNA	park w zespole pałacowo - parkowym	Parkowa	2-4	park
233	ZARĘBA	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP			kościół
234	ZARĘBA	cmentarz przykościelny, d. ewang.			cmentarz
235	ZARĘBA	mur otaczający teren przykościelny			mur
236	ZARĘBA	cmentarz bezwyznaniowy, za torami			cmentarz
237	ZARĘBA	dom mieszkalny	Lipowa	1	dom mieszkalny
238	ZARĘBA	dom mieszkalny	Jana Pawła II	2	dom mieszkalny
239	ZARĘBA	dom kultury	Jana Pawła II	4	publiczny
240	ZARĘBA	dom mieszkalny	Jana Pawła II	10	dom mieszkalny
241	ZARĘBA	dom mieszkalny	Jana Pawła II	11	dom mieszkalny
242	ZARĘBA	dom mieszkalny	Jana Pawła II	16	dom mieszkalny
243	ZARĘBA	dom mieszkalny	Jana Pawła II	22	dom mieszkalny
244	ZARĘBA	budynek gospodarczy	Jana Pawła II	22	gospodarczy
245	ZARĘBA	dom mieszkalny	Młynarska	1	dom mieszkalny
246	ZARĘBA	dom mieszkalny	Młynarska	3	dom mieszkalny
247	ZARĘBA	dom mieszkalny	Młynarska	4	dom mieszkalny
248	ZARĘBA	dom mieszkalno - gospodarczy	Młynarska	6	dom mieszkalny
249	ZARĘBA	dom mieszkalno - gospodarczy	Miła	6	dom mieszkalny
250	ZARĘBA	dom mieszkalny	Polna	1	dom mieszkalny
251	ZARĘBA	dom mieszkalny	Polna	2	dom mieszkalny
252	ZARĘBA	dom mieszkalny	Podgórna	1	dom mieszkalny
253	ZARĘBA	dom mieszkalny	Rolnicza	4	dom mieszkalny
254	ZARĘBA	budynek gospodarczy	Rolnicza	4	gospodarczy
255	ZARĘBA	dom mieszkalny	Rolnicza	5	dom mieszkalny
256	ZARĘBA	dom mieszkalny	Rolnicza	6	dom mieszkalny
257	ZARĘBA	dom mieszkalny	Rolnicza	8	dom mieszkalny
258	ZARĘBA	budynek gospodarczy	Rolnicza	8	gospodarczy
259	ZARĘBA	dom mieszkalny	Stoneczna	2	dom mieszkalny
260	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	2	dom mieszkalny
261	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	3	dom mieszkalny
262	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	4-6	dom mieszkalny
263	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	7	dom mieszkalny
264	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	8-10	dom mieszkalny

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

265	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	15	dom mieszkalny
266	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	16-18	dom mieszkalny
267	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	22	dom mieszkalny
268	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	31	dom mieszkalny
269	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	32	dom mieszkalny
270	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	33	dom mieszkalny
271	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	43	dom mieszkalny
272	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	44	dom mieszkalny
273	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	52	dom mieszkalny
274	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	54	dom mieszkalny
275	ZARĘBA	stodoła	Słowackiego	54	gospodarczy
276	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	56	dom mieszkalny
277	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	62	dom mieszkalny
278	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	64	dom mieszkalny
279	ZARĘBA	dom mieszkalny	Słowackiego	66	dom mieszkalny
280	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wesoła	1	dom mieszkalny
281	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wesoła	7-9	dom mieszkalny
282	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wesoła	11-13	dom mieszkalny
283	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wesoła	19-21	dom mieszkalny
284	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wesoła	23-25	dom mieszkalny
285	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	1	dom mieszkalny
286	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	2	dom mieszkalny
287	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	3	dom mieszkalny
288	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	4	dom mieszkalny
289	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	9	dom mieszkalny
290	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	10	dom mieszkalny
291	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	14	dom mieszkalny
292	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	15	dom mieszkalny
293	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	19	dom mieszkalny
294	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	26	dom mieszkalny
295	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	29	dom mieszkalny
296	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	30	dom mieszkalny
297	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	32	dom mieszkalny
298	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	33	dom mieszkalny
299	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	34	dom mieszkalny
300	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	46	dom mieszkalny
301	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	49	dom mieszkalny
302	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	51	dom mieszkalny
303	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	57-59	dom mieszkalny
304	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	65	dom mieszkalny
305	ZARĘBA	dom mieszkalny	Wyszyńskiego	71	dom mieszkalny
306	ZARĘBA	dom mieszkalno - gospodarczy	Zielona	10	dom mieszkalny
307	ZARĘBA	wiadukt kolejowy	Zielona		most
308	ZARĘBA	dworzec kolejowy			stacja kolejowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wizji terenowej przeprowadzonej w 2020 r.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

5.2.7. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Siekierzyn występuje 28 stanowisk archeologicznych. W Siekierzynie 13, Wyrębie 4, Zarębie 11. W Siekierzynie są to zazwyczaj ślady osadnictwa datowane na późne średniowieczne, XIII - XV wiek. Do artefaktów odnalezionych na terenie wsi Siekierzyn należą również średniowieczne konstrukcje obronne oraz monety datowane na okres nowożytny. Na terenie wsi Wyręba stanowiska archeologiczne dotyczą głównie śladów osadnictwa. Chronologia wskazuje na późne średniowiecze oraz okres nowożytny. Podobnie w Zarębie odnaleziono ślady osadnictwa oraz osady z tego samego przedziału czasowego. Na uwagę zasługuje odnaleziona na terenie Zaręby urna należąca do grobu ciała palnego, pochodząca z epoki brązu.

Tabela 7. Stanowiska archeologiczne na terenie Gminy Siekierzyn.

Lp.	Miejscowość	Obiekt/Zespół	Czas powstania	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości
1	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	średniowiecze	79-11/32	1
2	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	okres nowożytny po 1628 r.	79-11/33	2
3	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/18	3
4	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	- późne średniowiecze XIII - XV w. - pradzieje	79-11/19	4
5	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/20	5
6	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/21	6
7	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/9	7
8	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/10	8
9	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/8	9
10	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/7	10
11	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/17	11
12	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/6	12
13	Siekierzyn	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/5	13
14	Wyręba	Stanowisko archeologiczne	wczesne średniowiecze	78-11/5	1

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

15	Wyłęba	Stanowisko archeologiczne	- późne średniowiecze - okres nowożytny	78-11/25	2
16	Wyłęba	Stanowisko archeologiczne	- okres nowożytny - późne średniowiecze	78-11/26	3
17	Wyłęba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze	78-11/27	4
18	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	epoka brązu	79-11/31	1
19	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/4	2
20	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/16	3
21	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/15	4
22	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/14	5
23	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/13	6
24	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/12	7
25	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/11	8
26	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII-XV w.	79-11/3	9
27	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/2	10
28	Zaręba	Stanowisko archeologiczne	późne średniowiecze XIII - XV w.	79-11/1	11

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Jeleniej Górze.

5.2.8. Obszary i strefy ochrony konserwatorskiej

Zgodnie z rejestrem opracowanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na terenie Gminy Siekierczyn, oprócz projektowanych stref ochrony konserwatorskiej „A” i „B” wyszczególnionych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siekierczyn, znajdują się obszary objęte ochroną: historyczne układy ruralistyczne wsi oraz strefy obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Tabela 8. Strefy ochrony.

Lp.	Miejscowość	Strefy ochrony
1	Nowa Karczma	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej
2	Pisaczów	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej
3	Rudzica	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej
4	Siekierzyn	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej
5	Wesołówka z kolonią Pisaczów	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej
6	Wyręba	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej
7	Zaręba z kolonią Ponikowo	- Historyczny układ ruralistyczny wsi - Strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej oraz intensywnego osadnictwa średniowiecznego, strefa ochrony archeologicznej zespołu pałacowo-parkowego

Źródło; Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Jeleniej Górze.

5.2.9. Dziedzictwo niematerialne

Gmina Siekierzyn jest członkiem takich organizacji jak: Euroregion Nysa, Związek Gmin „Kwisa” i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Izerskie. Ma także zawartą umowę o partnerstwie z gminą Siedlec w powiecie wolsztyńskim, w województwie wielkopolskim.

Na terenie Gminy Siekierzyn działają m.in. następujące stowarzyszenia i organizacje:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Siekierzynie
- Koło Gospodyń Wiejskich w Zarębie
- Koło Gospodyń Wiejskich w Rudzicy
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Jeziorna”
- Stowarzyszenie Klub Seniora "Polne Kwiaty" z Zaręby
- Grupa od Anioła Stróża
- Grupa Rękodziela Ludowego
- Koło Polskiego Związku Hodowców Gołębi Poczтовых, w Siekierzynie

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Propagowanie dziedzictwa kulturowego

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierzynie

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierzynie (GOKiS) – samorządowa instytucja kultury i sportu - jest placówką działającą na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych.

W ramach stałych form działalności w placówkach tych odbywają się:

- kółka zainteresowań, tj. plastyczne, teatralne i muzyczne,
- promowanie twórczości dziecięcej, zachęcanie do niej, stwarzanie okazji do zaprezentowania dorobku gminnych instytucji i możliwości indywidualnych dzieci i ich instruktorów (Gminny Przegląd Dziecięcych Zespołów Artystycznych),
- uroczystości okazjonalne m. in. Dzień Babci i Dziadka, Dzień Kobiet, Dzień Matki, Dzień Dziecka, Wieczera Wigilijna dla mieszkańców Siekierzyna, (Festyn rekreacyjno - kulturalny z okazji Dnia Dziecka i powitania wakacji),
- obchody świąt państwowych: Święto Niepodległości 11 listopada, 3 Maja,
- organizacja gminnych dożynek,
- różne wystawy, tj. wystawy prac dziecięcych, związane z działalnością bibliotek, wystawy dotyczące historii gminy oraz wystawy prac twórców lokalnych,
- festyny rekreacyjno - sportowe (festyn z okazji pożegnania wakacji, dnia dziecka),
- amatorskie turnieje piłki siatkowej i nożnej, tenisa stołowego (Otwarty Turniej Piłki Siatkowej o puchar dyrektora GOKiS, Wakacyjny Turniej Piłki Nożnej o puchar dyrektora GOKiS),
- rajdy i zawody rowerowe, w tym Rajd Rowerowy „Zaręba – Siekierzyn – Frydlant”),
- spotkania z ciekawymi ludźmi,
- redagowanie „Gazetki Siekierczyńskiej”,
- razem z Oddziałem Gminnym Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Siekierzynie organizowanie zimowego i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży (Zimowisko narciarskie „Izerka”, Obóz Rowerowy TPD „Boruja”).

W ramach działalności kulturalnej GOKiS:

- kultywuje i chroni tradycje ludowe poprzez np. wspieranie działalności chóru, Grupy od Anioła Stróża, śpiewaczych zespołów ludowych, organizację obchodów święta plonów, organizację wieczerzy wigilijnej, wystawy prac twórców ludowych, spotkania z twórcami ludowymi, zajęcia z dziećmi w ramach kółek zainteresowań,
- we współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich, Klubami Seniora i Grupą Rękodielniczek organizuje pokaz tradycji wielkanocnych – jadło, dekoracje, symbole, śpiew jako prezentacja polskich tradycji dla Gazety Saksońskiej z Niemiec (w ramach wieloletniej współpracy),
- prowadzi izbę pamięci przy Domu Kultury w Siekierzynie,

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- utrzymuje współpracę z instytucjami i organizacjami funkcjonującymi na terenie Gminy Siekierczyn i poza nią.

Widocznym i bardzo ważnym elementem działalności GOKiS jest funkcjonowanie Grupy od Anioła Stróża i Polnych Kwiatów.

Szczególnym osiągnięciem Gminy i GOKiS jest nieprzerwane wydawanie od 30 lat biuletynu informacyjnego „Gazetka Siekierczyńska”. Jest ona kolportowana jest wśród mieszkańców gminy, ale z różnych informacji wynika, że trafia też do krajów, gdzie przebywa rdzenna emigracja.

Od 9 lat organizowane są plenerowe imprezy historyczne z cyklu „Pałacowe spotkania z historią”. Są to imprezy kultywujące nasze tradycje historyczne i ludowe. Ich celem jest też integracja środowisk gminnych i aktywizowanie do pracy na rzecz rozwoju Gminy Siekierczyn.

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierczynie razem z TPD Siekierczyn zapoczątkował trwającą od wielu już lat współpracę z gminą Siedlec w woj. wielkopolskim. Współpraca to nie ogranicza się tylko do organizowania wypoczynku dla dzieci, ale również współpracy domów kultury i zespołów ludowych.

Ośrodek nawiązał ścisłą współpracę ze Stowarzyszeniem Górników Górnołużyckich w Görlitz z siedzibą w Tauchritz koło Hagenwerder i wspólnie zrealizowano już projekt unijny, a także prowadzono starania w zakresie kultywowania tradycji górnictwa węgla brunatnego w Gminie.

Baza sportowa jaką dysponuje GOKiS w Siekierczynie to:

- boisko ze sztuczną nawierzchnią do gier sportowych przy Osiedlowym Domu Kultury w Zarębie,
- siłownia na wolnym powietrzu i wiata przy ODK,
- sala wraz z wyposażeniem do gry w tenisa stołowego w Osiedlowym Domu Kultury w Zarębie,
- sala wraz z wyposażeniem do gry w tenisa stołowego w Domu Kultury w Siekierczynie,
- siłownia dla młodzieży w Domu Kultury w Siekierczynie.

Działalność sportowo - rekreacyjna Ośrodka to m. in.:

- wspieranie funkcjonowania siłowni sportowych, dbanie o prawidłowe funkcjonowanie boisk do gier sportowych,
- organizowanie rozgrywek tenisa stołowego,
- organizowanie festynów rekreacyjno - sportowych jako formy zachęcania do aktywnego spędzania czasu wolnego,
- wspomaganie działalności nieformalnej organizacji, tj. Towarzystwa Cyklistów „Orzeł” i wspólnego promowania turystyki rowerowej,
- organizowanie zawodów wędkarskich,
- wspomaganie działalności i współpraca z działającym przy Osiedlowym Domu Kultury w Zarębie Ludowym Zespołem Sportowym TS Zaręba.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Diagnoza oraz ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Siekierczyn została wykonana na podstawie:

- przeprowadzenia sesji fotograficznej całego obszaru, sprawdzenie danych meldunkowych oraz działek mającej na celu uaktualnienia Gminnej Ewidencji Zabytków,
- analizy dokumentów strategicznych Gminy,
- publikacji książkowych i wydań broszurowych dotyczących gminy i regionu,
- informacji o inwestycjach zrealizowanych na terenie gminy oraz projektów do realizacji w najbliższych latach.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej wysunięto następujące wnioski:

- Zabytki wpisane do rejestru zabytków nie budzą zastrzeżeń,
- Stan parków na terenie Gminy jest dostateczny lub zły i wymaga zabiegów pielęgnacyjnych
- Niektóre cmentarze, parki podworskie występują w formie śladowej
- Prace modernizacyjne obiektów prowadzone na terenie Gminy (szczególnie ocieplenie obiektów oraz wymiana pokrycia dachowego) skutkują w wielu wypadkach zatraceniem szczególnych walorów budynków.

Historyczną zabudowę gminy tworzą domy mieszkalne z zapleczem tzw. gospodarczym: stodoły, obory, chlewnie, etc. Pierwotnie w budynkach stosowano konstrukcję architektoniczną charakterystyczną dla zabudowy łużyckiej: przysłupy, szachulec, mur pruski. Obecnie na terenie gminy coraz mniej jest obiektów prezentujących ten typ zabudowy. W wyniku przeprowadzanych remontów przez właścicieli obiektów, polegających głównie na dociepleniu budynków, stylizacja ulega przeobrażeniu. Właściciele przeprowadzając remont rzadko mają na uwadze zachowanie charakterystycznych detali architektonicznych. Z drugiej strony stan zachowania obiektów prezentujących ww. typ zabudowy ulega ciągłej degradacji. Przyczyną zazwyczaj są niewystarczające środki finansowe na właściwe przeprowadzanie prac remontowych. Natomiast zmianie nie ulega bryła budynku i w większości przypadków wielkość i liczba okien.

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego została przedstawiona poniżej.

Mocne strony:

- położenie gminy w atrakcyjnym, bogatym w walory przyrodniczo - kulturowe regionie
- zachowane historyczne układy ruralistyczne wsi tworzących gminę Siekierczyn
- zachowane historyczne zespoły pałacowe w Zarębie Górnej, Zarębie Dolnej oraz Wyrębie
- historyczne tradycje przemysłowe związane z wydobyciem bazaltu oraz węgla brunatnego

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- teren rekreacyjno - wypoczynkowy położony w centrum Siekierczyna, umożliwiający organizowanie imprez plenerowych o charakterze kulturowym
- wypromowane i cyklicznie odbywające się imprezy kulturalne
- szlaki turystyczne, rowerowe przebiegające przez Gminę Siekierczyn
- działalność Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Siekierczynie
- zróżnicowany i bogaty zasób dziedzictwa kulturowego
- zwiększająca się świadomość ważności zasobów dziedzictwa kulturowego w promocji regionu
- duża ilość zespołów dworsko parkowych
- wzrost roli samorządu terytorialnego w działaniach na rzecz opieki nad zabytkami
- częsta aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Siekierczyn
- miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego opracowane dla wszystkich sołectw

Słabe strony:

- niewystarczające zainwestowanie środków (w tym unijnych i państwowych) w działania na rzecz poprawy stanu dziedzictwa kulturowego
- zły stan zachowania obiektów tworzących zespoły pałacowo - parkowe z folwarkiem, szczególnie pałacu w Zarębie Dolnej oraz zabudowań folwarcznych wchodzących w skład zespołów
- nieuporządkowany teren wokół pałacu w Zarębie Dolnej - zły stan zachowania ogrodu oraz parku położonego na wzgórzu
- obiekty sakralne wymagające przeprowadzenia modernizacji oraz prac remontowo - budowlanych
- nieuporządkowany teren cmentarza bezwyznaniowego w Siekierczynie
- zaniedbany i nieuporządkowany teren cmentarza ewangelickiego w Rudzicy, brak ogrodzenia, brak tabliczki informującej o nekropolii
- brak możliwości kontroli i nadzorowania działań remontowo - budowlanych przeprowadzanych przez prywatnych właścicieli przy obiektach wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz zlokalizowanych w historycznym układzie ruralistycznym, odbywających się niezgodnie z zaleceniami lub z pominięciem Wojewódzkiego Konserwatora
- nowe elewacje remontowanych budynków wpływające negatywnie na wartości zabytkowe

Szanse:

- współfinansowanie z budżetu gminy prac przy obiektach zabytkowych
- fundusze Unii Europejskiej na poprawę zabytków i ich ochronę
- wzrost roli zabytku jako obiektu turystycznego
- rosnąca wiedza i świadomość władz lokalnych o wartości dziedzictwa kulturowego
- uporządkowanie polityki planistycznej

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- poprawa edukacji w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym
- potencjał dziedzictwa kulturowego jako czynnika stymulującego rozwój turystyczny
- wzrost roli inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w ochronie zabytków

Zagrożenia:

- rozwój budownictwa zakłócający pierwotną historyczną zabudowę wsi łańcuchowej
- niewykorzystanie potencjału regionu
- prowadzenie niekontrolowanych i przypadkowych prac odkrywkowych przez pseudopasjonatów historii na terenie zabytkowych cmentarzy oraz ewentualne zagarnięcie odkrytego mienia
- brak dostatecznego oznakowania zabytków
- negatywne nastawienie części prywatnych właścicieli i użytkowników do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa zachowania wspólnego dziedzictwa, ale jako źródło konfliktów rodzących represje oraz ograniczenia
- niedostateczne zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami
- niedostatecznie rozwinięta edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego
- niewystarczająca promocja działań na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków
- brak powszechnego zrozumienia potencjału społeczno - ekonomicznego dziedzictwa kulturowego
- klęski żywiołowe

7. Założenia programowe

Zachowanie i ochrona cennego dziedzictwa kulturowo - przyrodniczego należy do jednego z wielu zadań jednostki samorządu terytorialnego. Od zaangażowania władz oraz lokalnego społeczeństwa zależy jakość i wartość istniejącej przestrzeni. Historia minionych wieków i działań ludzkich jest wpisana w materialne i niematerialne świadectwo. Właściwe korzystanie z otrzymanego zasobu pozwala na rozwój historycznej świadomości, ale również na uczestnictwo „in situ” w działaniach kulturotwórczych. Niejednokrotnie uczucia przynależności terytorialnej lub szeroko pojętej tożsamości były deprecjonowane ze względu na doświadczenia i konsekwencje II wojny światowej. W czasach obecnych, istnienie pojęcia „moja mała ojczyzna” lub „mój dom, mój region” może uzyskać nową, współczesną jakość, polegającą na poszanowaniu dziedzictwa kulturowego oraz odpowiedzialności za przestrzeń, w której mieszka i z której korzysta każdy mieszkaniec gminy Siekierczyn. Wyznaczone w Programie założenia strategiczne mają na celu ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Założenia programowe w niniejszym opracowaniu stanowią kontynuację priorytetów i kierunków działań ujętych w *Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Siekierczyn na lata 2016 - 2019*.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

7.1. Priorytety i kierunki działań gminnego programu opieki

PRIORYTET I ZACHOWANIE I OCHRONA HISTORYCZNEJ ZABUDOWY ORAZ UKŁADÓW RURALISTYCZNYCH GMINY SIEKIERCZYN

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Rewitalizacja i rewaloryzacja tkanki zabytkowej.
- Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego.
- Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich.
- Podniesienie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społeczno - kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych.

PRIORYTET II PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO BUDUJĄCA REGIONALNĄ TOŻSAMOŚĆ

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Kreowanie i promocja projektów związanych z dziedzictwem kulturowo - przyrodniczym gminy Siekierzyn.
- Rozwój infrastruktury turystycznej.
- Szeroki dostęp do informacji związanej z ochroną dziedzictwa kulturowego.

PRIORYTET III BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- Specjalistyczne rozpoznania badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych, związanych z przygotowaniem lub realizacją projektu inwestycyjnego.
- Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.

7.1.1. Zadania gminnego programu opieki

Działania przewidziane do realizacji w ramach priorytetu 1:

Rewitalizacja i rewaloryzacja tkanki zabytkowej

- Przeprowadzenie dalszych prac rewitalizacyjnych zespołu pałacowo - parkowego w Zarębie Dolnej, ul. Bazaltowa 6.

Prace remontowo - budowlane obejmują m.in.:

- Uporządkowanie terenu wokół posesji, ogrodu ozdobnego przed pałacem, parku założonego na wzgórzu za obiektem rezydencjonalnym.

- Zaplanowanie rewitalizacji wewnątrz pałacu w Zarębie Górnej, ul. Parkowa: remont klatki schodowej, malowanie ścian.
- Zaplanowanie prac remontowo-budowlanych w kościołach w Rudzicy i w Zarębie.
- Zaplanowanie rewitalizacji kapliczek i krzyży przydrożnych.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Uporządkowanie terenu cmentarza ewangelickiego w Rudzicy oraz umieszczenie tablicy pamiątkowej informującej o istnieniu nekropoli.
- Realizacja zadań zawartych w dokumentach planistycznych gminy związanych z ochroną i promocją kultury.
- Objęcie ochroną prawną nieczynnego kamieniołomu w Wesołowce.
- Rozważenie możliwości adaptacji obiektów zabytkowych na cele inne niż mieszkaniowe np. związane z działalnością kulturalną, turystyczną, hotelarską, badawczą lub administracyjną.
- Adaptacja budynków gospodarczych wchodzących w skład historycznych folwarków do pełnienia nowych funkcji.
- Kontynuacja działań mająca na celu pozyskiwanie środków z funduszy Unii Europejskiej na projekty związane z zachowaniem i ochroną dziedzictwa kulturowego.

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego

- Uaktualnienie planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
- Oznaczenie obiektów zabytkowych międzynarodowym znakiem ochrony dóbr kultury przyjętym w ramach Konwencji Haskiej.
- Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie inwestycji planowanych na obszarach objętych strefami ochrony: strefą ochrony historycznych układów ruralistycznych miejscowości o wczesnej metryce średniowiecznej, strefą obserwacji archeologicznej.
- Monitoring obiektów zamieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich

- Ochrona ładu przestrzennego wsi kontynuująca historyczny układ ruralistyczny poprzez zapobieganie rozproszonemu zabudowy.
- Ochrona historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy.
- Zapewnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach objętych strefami ochrony w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy.
- Ochrona panoram oraz przedpoli widokowych wsi o wartościach kulturowych.

Podniesienie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społeczno - kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych

- Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach pałacowych, cmentarzach, obszarach nieczynnych, cmentarzach dawnych, itp.
- Ochrona i stała pielęgnacja pomników przyrody.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- Organizowanie imprez odbywających się na terenie zabytkowych zespołów.
- Wytyczenie nowych szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych uwzględniających zabytki gminy Siekierczyn.

Działania przewidziane do realizacji w ramach priorytetu 2:

Kreowanie i promocja projektów związanych z dziedzictwem kulturowo-przyrodniczym gminy Siekierczyn

- Organizowanie bezpłatnych imprez o charakterze kulturalnym, historycznym, sportowym na otwartej przestrzeni, angażujące lokalną społeczność.
- Kontynuacja projektów realizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierczynie.
- Realizacja zadań wynikająca z sołeckich strategii rozwoju odnośnie zachowania dziedzictwa kulturowego i tradycji wiejskiej.
- Wydawanie mapek, folderów, materiałów promujących dziedzictwo kulturowe.
- Organizowanie konkursów plastycznych, fotograficznych dotyczących ciekawych historycznie miejsc, przyrody, zabytków, etc. oraz publikowanie wyników na stronie internetowej gminy.

8. Stopień realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019

W ramach realizacji Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019 przyjętego Uchwałą NR XII/68/15 Rady Gminy Siekierczyn z dnia 27 października 2015 r. zrealizowano działania przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 9. Wykaz zrealizowanych działań w ramach Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Siekierczyn na lata 2016 – 2019.

Nazwa działania	Zakres inwestycji w ramach działania	Poniesione koszty	Rok realizacji
Przeprowadzenie prac rewitalizacyjnych zespołu pałacowo - parkowego w Zarębie Dolnej, ul. Bazaltowa 6.	Wymiana częściowa pokrycia dachowego Przemurowanie kominów	108 512,72 zł	2019
Rewitalizacja zespołu kościelnego w Siekierczynie.	Wymiana pokrycia dachowego i wieży na budynku kościoła w Siekierczynie	292 000,79	2013

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

	Malowanie wnętrza kościoła	120 000,01	2017
Podjęcie procedury wpisania do wojewódzkiego rejestru zabytków Kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Zarębie.	W ramach działania do rejestru zabytków na terenie Gminy Siekierczyn zostały zakwalifikowane następujące obiekty: - kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP - cmentarz przykościelny, d. ewangelicki - mur otaczający teren przykościelny Wpis do rejestru zabytków nr A/6049/1-3	-	2018
Organizowanie imprez odbywających się na terenie zabytkowych zespołów.	Corocznie Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Siekierczynie na terenie zespołu pałacowo – parkowego w Zarębie, ul. Parkowa organizuje festyn – imprezę kulturalną, której celem jest przybliżanie, zwłaszcza młodemu pokoleniu, historii tych ziem – teraz małej ojczyzny mieszkańców Gminy Siekierczyn, jej tradycji, historii.	-	2016 – 2019
Wzbogacenie regionalnej izby pamięci w Siekierczynie o kolejne eksponaty.	Inwestycja zrealizowana	-	2019

Źródło: Urząd Gminy Siekierczyn.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

9. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w *Programie Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 2) finansowych – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy;
- 3) koordynacji – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa, powiatu i gminy, współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) społecznych – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 5) kontrolnych – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

10. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027 po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy, w celu przyjęcia go Uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- 1) ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- 2) efektywność wykonania zadań;
- 3) wartość finansową zrealizowanych zadań;
- 4) zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiadającymi za zabytki.

Przykładowy zestaw mierników umożliwiających monitorowanie określonych kierunków działań przedstawiono w poniższych tabelach. Przyjęto realizację ilości w okresie obowiązywania Programu, tj. w skali 4 lat. Niektóre zadania obejmują okres wynikający z ustaleń zawartych w dokumentach strategicznych.

Tabela 10. Miernik realizacji w ramach kierunku działań *Rewitalizacja i rewaloryzacja tkanki zabytkowej*.

Rodzaj działania	Liczba działań
Liczba zrewitalizowanych obiektów przestrzennych: pałace, zabudowania folwarczne, skwery, parki, przestrzeń wiejska, etc.	1
Liczba zabezpieczonych i zrewitalizowanych obiektów będących własnością gminy, wpisanych do GEZ	1
Liczba uporządkowanych i zagospodarowanych cmentarzy	1
Liczba złożonych wniosków dotyczących pozyskania środków UE na projekty z zakresy ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego	2

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 11. Miernik realizacji w ramach kierunku działań *Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego*.

Rodzaj działania	Liczba działań
Liczba opracowanych dokumentów uwzględniających dziedzictwo przyrodniczo -kulturowe	1
Liczba zweryfikowanych i uaktualnionych Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, uwzględniająca dziedzictwo przyrodniczo - kulturowe, strefy ochrony, stanowiska archeologiczne, etc.	2

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 12. Miernik realizacji w ramach kierunku działań *Podniesienie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społeczno - kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych*.

Rodzaj działania	Liczba działań
Liczba zorganizowanych imprez odbywających się na terenie zespołów pałacowo-parkowych	4
Liczba utworzonych szlaków, obejmująca zabytki gminy, pomniki przyrody, najciekawsze miejsca	2

Źródło: Opracowanie własne.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Tabela 13. Miernik realizacji w ramach kierunku działań *Kreowanie i promocja projektów związanych z dziedzictwem kulturowo - przyrodniczym gminy Siekierczyn.*

Rodzaj działania	Liczba działań
Liczba zorganizowanych bezpłatnych imprez promujących dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy Siekierczyn	4
Liczba zorganizowanych konkursów obejmujących historię, zabytki i przyrodę gminy	2
Liczba opracowanych folderów, map, kalendarzy, materiałów promujących dziedzictwo-kulturowe gminy	4

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 14. Miernik realizacji w ramach kierunku działań *Rozwój infrastruktury turystycznej.*

Rodzaj działania	Liczba działań
Liczba oznakowanych szlaków turystycznych	3

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 15. Miernik realizacji w ramach kierunku działań *Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.*

Rodzaj działania	Liczba działań
Liczba pracowników Urzędu Gminy biorących udział w szkoleniach, konferencjach z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego	2
Liczba zorganizowanych szkoleń dla pracowników Urzędu obejmująca problematykę związaną z dziedzictwem kulturowo-przyrodniczym	1

Źródło: Opracowanie własne.

11. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2020 r. poz. 282). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną, w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m. in. z następujących źródeł:

- 1) z budżetu gminy finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 r. poz. 282), lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością gminy;

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- 2) z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 3) z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 4) z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- 5) z dotacji unijnych;
- 6) od fundacji;
- 7) od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

11.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

12. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W okresie obowiązywania *Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierzyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027*, gmina przeznaczy środki na konserwację zabytków zdobyte ze źródeł publicznych lub prywatnych. Będą one przeznaczane na cele wyznaczone przez administrujących zabytkowymi obiektami. Na bieżąco wg potrzeb wykonywane będą prace renowacyjne obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

Spis tabel

TABELA 1. OBIEKTY KWALIFIKUJĄCE SIĘ DO WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW NA POSTAWIE ZAPISÓW STUDIUM.	20
TABELA 2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN.	21
TABELA 3. ZASIĘG OBSZARU REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN.	25
TABELA 4. POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN.	55
TABELA 5. WYKAZ ZABYTKÓW NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO.	60
TABELA 6. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW GMINY SIEKIERCZYN.	64
TABELA 7. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE NA TERENIE GMINY SIEKIERCZYN.	71
TABELA 8. STREFY OCHRONY.	73
TABELA 9. WYKAZ ZREALIZOWANYCH DZIAŁAŃ W RAMACH PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SIEKIERCZYN NA LATA 2016 – 2019.	81
TABELA 10. MIERNIK REALIZACJI W RAMACH KIERUNKU DZIAŁAŃ REWITALIZACJA I REWALORYZACJA TKANKI ZABYTKOWEJ.	84
TABELA 11. MIERNIK REALIZACJI W RAMACH KIERUNKU DZIAŁAŃ ZINTEGROWANA OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.	84
TABELA 12. MIERNIK REALIZACJI W RAMACH KIERUNKU DZIAŁAŃ PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI ZABYTKÓW DLA POTRZEB SPOŁECZNO -KULTURALNYCH, TURYSTYCZNYCH I EDUKACYJNYCH.	84
TABELA 13. MIERNIK REALIZACJI W RAMACH KIERUNKU DZIAŁAŃ KREOWANIE I PROMOCJA PROJEKTÓW ZWIĄZANYCH Z DZIEDZICTWEM KULTUROWO - PRZYRODNICZYM GMINY SIEKIERCZYN.	85
TABELA 14. MIERNIK REALIZACJI W RAMACH KIERUNKU DZIAŁAŃ ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ.	85
TABELA 15. MIERNIK REALIZACJI W RAMACH KIERUNKU DZIAŁAŃ EDUKACJA I POPULARYZACJA WIEDZY O REGIONALNYM DZIEDZICTWIE KULTUROWYM.	85

Spis rysunków

RYSUNEK 1. GRANICE ADMINISTRACYJNE GMINY SIEKIERCZYN.	28
RYSUNEK 2. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY SIEKIERCZYN.	28
RYSUNEK 3. PAŁAC W ZAŁOŻENIU PAŁACOWO – FOLWARCZNO – PARKOWYM W ZARĘBIE DOLNEJ.	41
RYSUNEK 4. MAPKA ZESPOŁU PAŁACOWO-FOLWARCZNEGO Z PARKIEM, UL. BAZALTOWA 6.	42
RYSUNEK 5. PAŁAC W ZESPOLE PAŁACOWO – PARKOWO – FOLWARCZNYM W ZARĘBIE GÓRNEJ.	43
RYSUNEK 6. MAPKA ZESPOŁU PAŁACOWO – PARKOWO - FOLWARCZNEGO W ZARĘBIE GÓRNEJ, UL. PARKOWA 2.	44
RYSUNEK 7. DWÓR W ZESPOLE DWORSKO - FOLWARCZNO – PARKOWYM W WYRĘBIE.	45
RYSUNEK 8. KOŚCIÓŁ KATOLICKI PW. ŚW. ANTONIEGO Z PADWY W SIEKIERCZYNIE.	46
RYSUNEK 9. CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY W POBLIŻU KOCIOŁA KATOLICKIEGO PW. ŚW. ANTONIEGO Z PADWY W SIEKIERCZYNIE.	47
RYSUNEK 10. KOŚCIÓŁ RZYMSKO - KATOLICKI PW. ŚW. KATARZYNY ALEKSANDRYJSKIEJ W RUDZICY.	48
RYSUNEK 11. CMENTARZ EWANGELICKI W RUDZICY.	49

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Siekierczyn na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027

<i>RYSUNEK 12. KRZYŻ PRZYDROŻNY PRZY NR 123 W RUDZICY.....</i>	<i>49</i>
<i>RYSUNEK 13. KRZYŻ POKUTNY PRZY NR 127 W RUDZICY.....</i>	<i>50</i>
<i>RYSUNEK 14. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. WNIĘBOWZIĘCIA NMP W ZARĘBIE.....</i>	<i>51</i>
<i>RYSUNEK 15. EPITAFIA W MURZE – CMENTARZ EWANGELICKI W ZARĘBIE.....</i>	<i>52</i>
<i>RYSUNEK 16. DOM MIESZKALNY, SIEKIERCZYN, NR 5.....</i>	<i>52</i>
<i>RYSUNEK 17. DOM MIESZKALNY, SIEKIERCZYN, NR 85.....</i>	<i>53</i>
<i>RYSUNEK 18. DOM MIESZKALNY, RUDZICA, NR 89A.....</i>	<i>53</i>
<i>RYSUNEK 19. PARK W ZARĘBIE GÓRNEJ UL. PARKOWA.....</i>	<i>54</i>